

Verbatim records

XIV Riigikogu, III Istungjärk, Täiskogu korraline istung

Monday, 20.04.2020, 15:00

Edited

15:00 Istungi rakendamine

1. 15:07 Abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (COVID-19 haigust põhjustava viiruse SARS-Cov-2 levikuga seotud meetmed) eelnõu (170 SE) kolmas lugemine
2. 15:37 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (124 SE) teine lugemine
3. 15:51 Arupärimine Ida-Virumaa tuleviku kohta (nr 28)
4. 17:40 Vaba mikrofon

15:00 Istungi rakendamine

15:00 Esimees Henn Põlluaas

Tere! Alustame Riigikogu täiskogu istungit. Head kolleegid! Ma saan aru, et te kõik olete väga elevil uue töönadala alguse puhul ja sumin on suur, aga hakkame tööga pihta. Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 12. töönadala esmaspäevast istungit. Nagu ikka, on kõigepealt võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun siia kõnetooli Heidy Purga!

15:01 Heidy Purga

Tere päevast, lugupeetud kolleegid! Hea spiiker! Reformierakondlased annavad üle arupärimise haridus- ja teadusministrile Mailis Repsile.

16 reformierakondlast annavad täna üle arupärimise, milles me soovime, et minister koolide edasise toimimise kohta antud segaseid sõnumeid selgitaks. Minister ja Haridus- ja Teadusministeerium on eriolukorra ajal andnud nii koolide edasise töö kui ka lõpueksamite ja sisseastumiskatsete kohta väga vastukäivat informatsiooni ning me leiame, et inimesed ei saa endiselt aru, mis koolides pärast 15. maid juhtuma hakkab ja kuidas kooliaasta lõpeb. Seega on meie jaoks ülioluline, et minister annaks neile küsimustele kiiresti täpsed vastused. Oleme koos arupärimisega üle andnud ka kirjalikud küsimused. Aitäh!

15:02 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Nüüd ma palun siia Vabariigi Valitsuse nimel proua Heili Tõnissoni!

15:02 Valitsuse esindaja Heili Tõnisson

Austatud esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kaks eelnõu. Esiteks, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Raivo Aeg. Ja teiseks on Riigikogu otsuse "Riigireformi elluviimisest" eelnõu. Selle eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust riigihalduse minister Jaak Aab. Need kaks eelnõu on edastatud elektrooniliselt Riigikogule. Jõudu!

15:03 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel võtnud vastu kaks eelnõu ja ühe arupärimise ning nende edasine menetlemine käib vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele. Viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Kohal on 86 Riigikogu liiget ja puudub 15.

Nüüd jõuame oma päevakorra, selle täpsustamise ja kinnitamise juurde. Sotsiaalkomisjon on teinud

ettepaneku tõsta tänane teine päevakorrapunkt – see on Vabariigi Valitsuse algatatud tubakaseaduse ning alkoholi-, tubaka-, kütuse- ja elektriaktsiisi seaduse muutmise seaduse eelnõu 9 teise lugemise jätkamine – selle tööndala kolmapäevase istungi päevakorda. Koos selle muudatusega panen hääletusele Riigikogu täiskogu III istungjärgu 12. tööndala päevakorra kinnitamise. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Päevakorra kinnitamise poolt on 86 Riigikogu liiget, vastuolijaid ja erapooletuid ei ole. Päevakord on kinnitatud.

Urmas Espenberg, kas soovite sõna võtta?

15:06 Urmas Espenberg

Teen ettepaneku, et selle nädala tööpäevad oleksid esmaspäev, teisipäev ja kolmapäev.

15:06 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Panen hääletusele ettepaneku muuta Riigikogu täiskogu III istungjärgu 12. tööndala ajagraafikut selliselt, et täiskogu istungid toimuvad esmaspäeval, teisipäeval ja kolmapäeval ning kolmapäeval toimub ka infotund. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Täiskogu töö ajagraafiku muutmise poolt on 77 Riigikogu liiget, vastu on 1, erapooletuid ei ole. Ajagraafikut on muudetud. Nüüd on protseduurilised arutelud ammendatud.

1. 15:07 Abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (COVID-19 haigust põhjustava viiruse SARS-Cov-2 levikuga seotud meetmed) eelnõu (170 SE) kolmas lugemine

15:07 Esimees Henn Põlluaas

Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (COVID-19 haigust põhjustava viiruse SARS-Cov-2 levikuga seotud meetmed) eelnõu 170 esimene lugemine. Vabandust! See on kolmas lugemine, esimese ja teise me oleme juba ära teinud. Nagu ikka toimuvad kolmanda lugemise puhul läbirääkimised ja kõikidel fraktsioonidel on võimalus esineda kõnega. Kõne puldist on 5 + 3 minutit ja sõnavõtt koha pealt 2 minutit. Kõnesoovi on avaldanud Toomas Kivimägi Reformierakonna fraktsiooni nimel, palun!

15:09 Toomas Kivimägi

Väga lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Üks võimalus anda oma kõnele kaalu on viidata klassikutele: "Austatud kolleegid! Ma alustan kahe vastuolulise küsimuse ja teesiga. Esimene küsimus: kas see seadus on vajalik? Vastus on, et see on hädavajalik. Teine küsimus: kas see seadus on hea? No mitte mingil juhul!" Selle mõttekäigu autoriks ei ole keegi muu kui auväärne kolleeg härra Mihhail Lotman ja need sõnad on öeldud viis päeva tagasi siinsamas saalis täpselt sellesama seaduseelnõu kohta. Minu teada on härra Mihhail Lotman endiselt koalitsiooniliige, mistõttu jääb mulle väga arusaamatuks, head koalitsiooniliikmed, miks te ei kuula omasid! Ma saan aru, et te ei kuula opositsiooni, suhtute meisse eelarvamusega, aga miks te ei kuula omasid, see on minu jaoks väga arusaamatu. Kuldväärt sõnad, härra Lotman! Et jääda sinu ees lõpuni korrektseks, pean küll nentima, et härra Lotman ütles oma sõnavõtu lõpus siiski ka seda, et ta toetab seda eelnõu. Aga ma ei saa jätta märkimata: "Kas see seadus on hea? No mitte mingil juhul!" Ma väga tahan, et see jääks kõlama. Need on härra Lotmani sõnad.

Selle eelnõu menetlemisel ilmnes veel üks väga suur omapära. Nimelt, väga paljud koalitsiooniliikmed muutsid teel komisjonist siia saali värvi. See puudutab koalitsiooniliikmeid kultuurikomisjonist ja põhiseaduskomisjonist, aga ka sotsiaalkomisjonist. Komisjonis väljendasid ja otsustasid nad hoopis midagi muud kui siin saalis muudatusettepanekuid läbi vaadates ja hääletades. Mul on tekkinud tõsine kahtlus, kas nad kõik on ikka oma otsustes siin saalis vabad. Äkki avaldatakse neile hääletamisel verbaalset või, mine sa tea, lausa füüsilist sundi. Mul tekkis selline kahtlus. Äkki peaks pöörduma õiguskantsleri poole, kes vaataks, kas rahvasaadikud siin saalis hääletades on ikka vabad. Aga üks neid vigu ole tänasel hääletusel võimalik parandada. Ja tegelikult tahan ma koalitsioonisaadikuid ka kiita,

paraku küll ainult kahte. Need on Viktoria Ladõnskaja-Kubits ja härra Siim Kiisler. Ma siiralt tunnustan teid julguse eest – rõhutan: julguse eest – hääletada oma veendumuste ja südametunnistuse järgi. Eesti riik vajab teid ka edaspidi.

Reformierakonna fraktsioon hääletab selle seaduseelnõu vastuvõtmise vastu ja teeb seda ennekõike järgmistel sisulistel põhjustel. Esiteks on põhjuseks ksenofoobse alatooniga piirangute rakendamine välistööjõule ja muudatused välismaalasi puudutavas seaduses – ilmselgelt on need ksenofoobse alatooniga, kui te selle üle tõsiselt järele mõtlete. See ei ole tsiviliseeritud ja demokraatlikule riigile kohane. Tegelikult ei põhista ju tänane eriolukord vähimalgi määral välismaalaste suhtes piirangute rakendamist ilma kohtumääruse kirjeldava ja põhjendava osata. Aga just nii te tahate täna otsustada. Öelge kas või üks põhjus, miks me peaksime tänases eriolukorras käituma mittetsiviliseeritult ja ebademokraatlikult. Täpselt sama saab öelda ka välistööjõule piirangute rakendamise kohta. Palun lisaatega!

15:13 Esimees Henn Põlluaas

Palun, kolm minutit lisaatega!

15:13 Toomas Kivimägi

Eesti on kahaneva tööjõuga riik. Kui me tahame kiiresti areneda, on ilmselgelt vältimatu, et ka tulevikus tuleb tööjõudu kaasata väljastpoolt Eestit. See on paratamatu. Ent millise signaali me anname tänaste otsustega? Isegi kui me teame, et tööpuudus on Eestis viimastel nädalatel hüppeliselt kasvanud, ei ole ju põhjust eeldada, et üks linnainimene hakkab homsest keevitajaks või läheb lauta tööle. Vähemalt mitte seni, kuni jätkub riigi palgatugi või töötu abiraha – kohe kindlasti mitte! –, ja minu hinnangul kauemgi veel. Ka õiguskantsler on juhtinud tähelepanu ühele väga olulisele formaal-juriidilisele nüansile: "Kui aga Riigikogu on kehtestanud regulatsiooni, mis võimaldab välismaalastel teatud tingimustel töötamise eesmärgil riiki siseneda, on ka tööandjal õigus eeldada, et riik järgib õiguskindluse põhimõtet ja kehtestatud reegleid ei muudeta ebamõistlikult lühikese etteteatamisajaga." Kavandatavate piirangute vastu on väga selgelt olnud Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, väga autoriteetsed ja lugupeetud talupidajad, töösturid. Miks te ei kuula neid? Miks te ei arvesta nende arvamusega teemadel, mille puhul võiks eeldada, et nemad on oluliselt targemad kui meie, poliitikud? Kolmandaks, pankrotiseaduse muutmine. Oleme veendunud, et ka pankrotiavalduste esitamise kohustuse peatamine eriolukorra ajaks ei ole põhjendatud, kuna see ei kahjusta mitte ainult võlausaldajate, vaid ka teiste heausksete ettevõtjate huve, kes võivad enda teadmata sõlmida kokkuleppeid ettevõtjatega, kes on maksejõuetud. Pangaliit on väga selgelt lahti mõtestanud, mis on pankrotiavalduse esitamise kohustuse mõte juhatuse jaoks – tagada majanduskeskkonna usaldusväärsus. Kui seda kohustust enam ei ole, siis anname väga tugeva löögi meie majanduskeskkonna usaldusväärssusele. Me ei taha väita, et tänases eriolukorras ei peaks mõnevõrra teistmoodi reguleerima ka pankrotimenetlust. Perfektset lahendust ei ole välja pakkunud mitte opositsioon, vaid minu hinnangul väga lugupeetud õigusteadlane härra Paul Varul. Ta ütleb niimoodi: "Ei peaks keelama pankrotiavalduste esitamist ja menetlemist, vaid tuleks ette näha võimalus, et pärast pankrotiavalduse esitamist ja ajutise halduri määramist ei kuulutata pankrotti välja, kuid ajutine haldur valvab selle järele, et võlgnik oma olukorda ei halvendaks." Väga lihtne ja loogiline lahendus! Aga meie paneme tuimalt moratooriumi ja sellega kahjustame olulisel määral majanduskeskkonna usaldusväärssust.

Lõpetuseks, selles eelnõus on väga palju selliseid sätteid, millel puudub igasugune puutumus eriolukorraga – see on selle asja juures kõige halvem –, ehk kokku on pandud Brežnevi pakike. Härra Jevgeni Ossinovski ütles vist teisel lugemisel selle kohta midagi sarnast, et kui pakis olnud n-ö soovimatut raamatut ei pidanud sa lugema, said selle kõrvale panna, ja lugesid üksnes seda, mida sa tegelikult osta tahtsid, siis selle eelnõu puhul meil niisugust valikut paraku ei ole. Ja see on põhjus, miks Reformierakonna fraktsioon hääletab selle seaduseelnõu seaduseks saamise vastu. Aitäh!

15:16 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Kuna kõnes mainiti nimeliselt Mihhail Lotmanit, siis on tal võimalus vasturepliigiks. Kaks minutit, palun!

15:17 Mihhail Lotman

Aitäh, härra esimees! Kuna mind mainiti kaks korda, siis kas mul on aega neli minutit?

15:17 Esimees Henn Põlluaas

Kahjuks ei ole! Ma loodan, et piirdute kahe minutiga.

15:17 Mihhail Lotman

Kuna mul on see võimalus, siis ma täpsustan oma positsiooni. See seaduste pakett ei ole suurepärane. See ei ole väga hea, see ei ole isegi mitte hea. Kuid õppejõuna ma paneksin sellele rahuldava hinde ning see on põhjus, miks ma ise hääletan selle poolt ja soovitan sama teha ka kõigil teistel. Kui me hääletame selle vastu – kujutame ette, et see seadus kukub Riigikogus läbi –, siis see puudutab kümnete tuhandete inimeste heaolu, võib-olla on neid isegi sadades tuhandetes. Ja sellepärast ütlen ma veel kord, et see seaduste pakett on hädavajalik kõikide oma puudustega. Ka mulle see välismaalaste osa väga ei meeldi – mitte üksnes ksenofoobse alatooniga pärast, vaid ka sellepärast, et see ei ole hea meie majandusele. Aitäh!

15:18 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena palun ma kõnepulti Heljo Pikhofi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel. Palun!

15:18 Heljo Pikhof

Austatud eesistuja! Head ametikaaslased! Selle eelnõu puhul on soovitud kiirkorras menetleda nii sisulisi küsimusi, mis on vajalikud eriolukorra lahendamise hõlbustamiseks, kui ka kasutada tagatadiplomaatiat, st tuua tagaukse kaudu sisse sätteid, mis eriolukorra lahendamisega kuidagi seotud ei ole ning mis vajaks põhjalikku süvenemist ja parlamentaarset arutelu. Muudatusi, mis pole kiireloomulised ja mille mõju ulatub eriolukorrast kaugemale, pole aga õige selle paketiga siduda. Kiirustades jäävad paljud seadusemuudatustest mõjutatud isikud arutelust kõrvale, mis omakorda toob kaasa soovimatuid tagajärgi.

Kiirkorras kokku klopsitud kobareelnõu on nii normitehniliselt kui ka õigusloomeliselt probleemne. Probleemne oli ka eelnõu menetlemine õiguskomisjonis. Õiguskomisjoni kuuluvad koalitsiooniliikmed ei suhtunud tõsiselt ei maaelukomisjoni, tööandjate keskliidu, kaubandus-tööstuskoja ega talupidajate keskliidu pädevatesse arvamustesse, mis sisaldasid välistööjõu kontekstis selgeid seisukohti.

Välistööjõule piirangute rakendamise suhtes oli kriitiline ka õiguskantsler. Tõsiselt ei võetud sotsiaalkomisjoni arvamust nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse muutmise osas ega kultuurikomisjoni arvamust, mis puudutas PGS-i. Samuti sõitis komisjoni enamus üle advokatuuri, õiguskantsleri, pangaliidu, inimõiguste keskuse, pagulasabi, Lastekaitse Liidu jt arvamustest. Tagatipuks on eelnõu lahja ka selles osas, mida meie inimesed ja ettevõtjad tegelikult täna, eriolukorras ootavad. Kui rääkida välismaalaste seaduse abstraktsest tõlgendamisest, nagu Siseministeerium on teinud, siis ei lõpe põllumeestel töö mitte hooaja lõpus, vaid kindlaksmääratud kuupäeval, 31. juulil. Loomulikult tuleb oma inimesi rakendada põllumajanduses nii palju kui võimalik, aga kõik see ei käi sõrmenipsuga. Selge see, et sel aastal me pelgalt riigisisese ressursiga toime ei tule.

Teiseks räägin abipolitseinikest. Ühest küljest saavad abipolitseinikud õiguse kasutada inimeste suhtes suuremat sundi, jõudu, teiselt poolt vähendatakse nende väljaõppekohustust. Tavaolukorras peab teise astme õiguse saamisele eelnema sajatunnine praktika koos politseiametnikuga, seevastu eriolukorra või erakorralise seisukorra ajal nähakse ette leevendus. Kui abipolitseinik läheb oma teenistusülesandeid täitma, eeskätt juhtudel, kui tal tuleb potentsiaalselt piirata isikute põhiõigusi või -vabadusi, kontrollida dokumente, tuvastada isikusamasust, rakendada viibimiskeeldu, peatada sõidukeid, tuleb ikkagi lähtuda põhimõttest, et inimene on ette valmistatud, ta teab, millised on tema õigused ja volitused. Ühest küljest on see vajalik tavakodaniku kaitseks, teisalt sellesama konkreetse abipolitseiniku enda kaitseks, et ta teadmatusest ei ületaks volitusi ega paneks sellest tulenevalt ise toime õigusrikkumist.

Kolmandaks, soov peatada eriolukorra ajal pankrotiavalduse esitamise kohustus. See muudatus kahjustab nii võlausaldajate kui ka heausksete ettevõtjate huve, kes võivad teadmatusest sõlmida kokkuleppeid ettevõtetega, kes on sisuliselt maksejõuetud.

Neljandaks, nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse muutmise. Tööandjal tekib võimalus eriolukorras mitte nõuda tervisetõendit töötajalt, kes soovib tööle asuda lasteasutuses, hooldekodus,

toitlustusettevõttes. Tõendi asemel võib piirduda töötaja kinnitusega, et ta on terve. Viiendaks, ohvriabi seaduse täiendamine sättega, mis võimaldab eriolukorras osutada naiste tugikeskuse teenust ka isikul, kes ei ole läbinud naistevastase vägivalla teemalist täienduskoolitust. Naiste varjupaikade esindajad ei pea seda õigeks. Palun kolm minutit lisaks!

15:23 Esimees Henn Põlluaas

Palun, kolm minutit lisaaega!

15:23 Heljo Pikhof

Nad on öelnud, et naistevastase vägivalla teenuse osutamisel praegu kehtivad reeglid – näiteks teadlikkus, turvalisus, konfidentsiaalsus, oskus ohvrit mõista ja enda läbielatud kogemusi mitte peale suruda – on üliolulised ja neid leevendada ei tohiks.

Advokatuur tõi välja, et kriminaalmenetluse seadustiku muudatus ei ole kooskõlas kaitseõiguse tagamise ja ausa kohtumenetluse põhimõttega. Ei saa pidada põhjendatuks, et kaitsja peab eriolukorra tingimustes loobuma võimalusest kaitsealusega istungi käigus nõu pidada ja suhelda. Ka eriolukorra ajal peab kaitseõigus olema tagatud. Eelnõu järgi toimuks üldmenetlus videosilla vahendusel, kui menetleja seda soovib, ning seda ka pärast eriolukorda. Ent vähemalt isikuliste tõendite uurimise ajal peavad kahtlustatav ja kaitsja olema ühes ruumis ning seda ka eriolukorra tingimustes, vastasel juhul ei ole kaitseõigus nõuetekohaselt tagatud.

Aga siin eelnõus on ka üks selline muudatus, mille üle võib heameelt tunda. Heameelt võib tunda selle üle, et eelnõust jäi välja regulatsioon, mis oleks võimaldanud hädaolukorra seaduses sätestatud eriolukorra meetme kohaldamisel ning muude eriolukorra lahendamiseks vajalike toimingute tegemisel töödelda isikuandmeid, sh eriliigilisi isikuandmeid, ning neid edastada või anda andmekogu andmetele juurdepääsuks uusi lubasid. Loa andmisel oleksime vähendanud inimeste usaldust riigi vastu ja loonud hea pinnase andmete kuritarvitamiseks.

Sotsiaaldemokraadid ei ole selle eelnõuga rahul, selles on nii normitehnilisi, õigusloomelisi kui ka sisulisi puudujääke. Need probleemid ei ole suures osas ka eelnõu menetlemise käigus õiguskomisjonis ega siin saalis kadunud. Seetõttu hääletavad sotsiaaldemokraadid selle eelnõu vastuvõtmise vastu. Aitäh!

15:25 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena palun kõnetooli Priit Sibula Isamaa fraktsiooni nimel, palun!

15:25 Priit Sibul

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! See on erakordne eelnõu ja seda õige mitmes mõttes. Esiteks seepärast, et see koondab endas enam kui 30 seadusemuudatust. Teiseks seepärast, et me oleme seda menetlenud ennaktempos, et eriolukorras oleks võimalik õiguspäraselt elu korralda. Kolmandaks, kindlasti ei ole see õigustehniliselt parim eelnõu, mida siin saalis on menetletud, aga me kõik teame, et selle põhjuseks on olnud eriolukorrast tulenev ajanappus. Mitte ükski Riigikogu fraktsioon ei ole seadnud kahtluse alla tõsiasja, et eriolukorras on vaja kiirelt tegutseda. See seadus on hädavajalik.

Ma tänan kõiki saadikuid, kes on panustanud ja teinud ettepanekuid, et eelnõu Riigikogu menetluses veelgi paremaks saaks! Siinkohal võib näiteks tuua põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse muudatused, mille korral saavutati tihedas koostöös aineõpetajate liitude esindajatega kõigile osapooltele sobiv tulemus. Samuti toon esile õiguskomisjoni muudatuse seoses pankrotiseadusega, mille tulemusena taastati võlausaldajate õigus pankrotiavaldusi esitada. Pean tunnistama, et siin eelnõus on ka selliseid punkte, mis ei kuulu minu esimeste eelistuste hulka, kuid paljude kompromisside tulemusena on meie ees seaduste pakett, mida mina ja Isamaa fraktsioon saame toetada.

Selles eelnõus on vajalikke muudatusi, mis aitavad ametiasutustel eriolukorras kiiremini toimida. Siinkohal võib näiteks tuua riigisadalusega seonduva, mille korral antakse võimalus teatud lubade taotlemist edasi lükata. Samuti on tervitatavad need muudatused, mis lisavad paindlikkust ametiasutuste tööülesannete korraldamisse eriolukorra ajal. Ma tõstaksin eraldi esile ühe sellise seadusemuudatuse, mis seni on võib-olla kahetsusväärset vähe tähelepanu saanud. Me teame, et perede toetamine on kriisi ajal väga oluline. Seetõttu on selles kobaras ka muudatus, mis võimaldab väikese vanusevahega laste emadel edaspidi vanemahüvitise kiiremini kätte saada. Ka seda muudatust

võiks kritiseerida, sest see on alaline, mitte ajutine. Aga tegelikkuses aitab see peresid loomulikult nii kriisi ajal kui ka pärast seda.

Siin saalis on palju räägitud abipolitseinike töö korraldamisest eriolukorra ajal ja sajatunnise praktika nõude kaotamisest. Meie ülesanne siin Riigikogus ei ole külvata rahva seas asjatut hirmu. Pärast selle muudatuse elluviimist ei saa igasuguse väljaõppega abipolitseinikud õigusi jõu kasutamiseks.

Sajatunnise praktika nõude kaotamine annab eriolukorra ajaks võimaluse neile, kellel on varasemast teatav spetsiifiline kogemus – seda rääkis meile teise lugemise ajal ka Reformierakonna esindaja –, ja seda selleks, et meil oleks eriolukorra ajal olemas täiendav inimressurss, mis võimaldaks probleemidele mõistlikult ja kiiresti reageerida.

Abipolitseinike kõrval on palju räägitud ka välismaalaste seadusest. Põllumajandussektorit tuleb kindlasti toetada, seetõttu on toetatud Eestis juba töötavate välismaalaste töölubade pikendamist põllumajandussektoris juuli lõpuni. Tööjõuprobleem ei taba aga mitte ainult põllumajandussektorit, vaid ka paljusid teisi. Seetõttu on oluline, et me pööraksime tähelepanu ka nendele kümnetele tuhandetele inimestele, kellel ei ole täna Eesti tööturul väljundit. Meil ei ole mõtet lüüa tööjõudu kahte leeri. See, et ajutise tööjõu hulk väheneb, ei tähenda, et tööjõusektor kui selline täielikult kokku kuivaks. Kasutame seda kriisi kui võimalust, kuidas leida ja luua võimalusi meie enda inimestele, samas unustamata ettevõtjate vajadusi.

Lõpetuseks. Need seadusemuudatused on ainult üks osa sellest suurest pildist, kuidas me toetame eriolukorras ja eriolukorrajärgselt Eesti inimesi, ettevõtjaid ja ametkondi. Täna Isamaa fraktsiooni nimel meie koalitsioonipartnereid, ministreid ja kindlasti ametnikke! Isamaa toetab seadusemuudatust. Võtame selle eelnõu vastu, et saaksime kiiresti hakata arutama võimalikult kiiret ja valutut kriisist väljumise plaani. Eelnõul võib olla hädasid, aga ta on meile hädavajalik. Aitäh!

15:30 Esimees Henn Põlluaas

Jevgeni Ossinovski, kas on protseduuriline küsimus? Ei ole. Kahjuks on kolmanda lugemise juures kõnevõimalus ainult fraktsioonide esindajatel ja Sotsiaaldemokraatlik Erakond on oma kõne juba esitanud. Saate sõna võtta ainult sellisel juhul, kui teil on protseduuriline küsimus!

15:30 Jevgeni Ossinovski

Täna! Seoses juhataja märkusega tekkis mul protseduuriline küsimus. Nimelt, minu nime mainiti ja sarnaselt kolleeg Lotmaniga sooviksin ka mina repliigiks õigust.

15:30 Esimees Henn Põlluaas

Minul läks see kõrvust mööda, aga kui mainiti, siis palun! Sellisel juhul on repliigiks õigus!

15:31 Jevgeni Ossinovski

Kolleeg Kivimägi tõepoolest mainis mu nime ja tegi seda seoses minu sõnavõtuga teisel lugemisel. Härra Lotman ütles, et sellel eelnõul on palju puudusi, tegemist on eelnõuga, mille hinne on rahuldav, ja selles on palju halbu asju. Minu hinnangul on oluline ära märkida, kuidas me siia jõudnud oleme. Siin võib täheldada suhteliselt äraspidist või väga omapärast loogikat. Vaatamata korduvatele ennetavatele märkustele, et kriisi ajal võiks valitsus esitada eelnõu, milles sisalduvad ainult kriisiga seotud meetmed, lasi Vabariigi Valitsus erinevatel ministeeriumidel ja ministritel pookida selle eelnõu külge asju, mis eeldavad hoopis teistsuguseid, põhjalikumaid arutelusid, kui kriisiajal võimalik on. Seejärel parlamendis toimunud menetluse ajal juhtis opositsioon tähelepanu sellele, et sõbrad, võtame need vaidlusalused sätted välja ja võtame selle kriisipaketi suures ilusas koosmeeles vastu. Meid ignoreeriti. Ja siis me jõuame kolmandale lugemisele ja kolleeg Lotman ütleb, et vaadake, see on küll väga paha eelnõu, sest selles on väga palju halbu asju, aga siiski on väga oluline see täna vastu võtta, sest vastasel juhul jäävad head asjad tegemata. Nii nagu Brežnevi pakikesega, millele täna on juba viidatud, ei ole meil lugemiskohustust, kui see kaasa on sokutatud, ja sellepärast ma arvan, et on väga oluline see eelnõu täna tagasi lükata ja võtta see ilma nende lisanduvate lollusteta teisel katsel vastu. Aga üldiselt on see lihtsalt näide sellest, kuidas on ära raisatud võimalus koosmeelselt parlamentarismi viljeleda. Aitäh!

15:32 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Oleme kuulnud nii poolt- kui ka vastuargumente ja tundub, et fraktsioonidel rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku viia läbi eelnõu 170 lõpphääletus. Lülitan sisse saalikutsungi, aga enne seda meenutan teile, austatud kolleegid, et selle eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust.

Jõuame selle kõige olulisema hetke juurde. Panen hääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud abipolitseiniku seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (COVID-19 haigust põhjustava SARS-Cov-2 levikuga seotud meetmed) eelnõu. Tegemist on eelnõu 170 lõpphääletusega. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Eelnõu poolt hääletas 54 rahvasaadikut, vastu oli 40, erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud.

2. 15:37 Maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (124 SE) teine lugemine

15:37 Esimees Henn Põlluaas

Kuna me tänase päevakorrapunkti nr 2 tõstsite enneolematu üksmeelega kolmapäeva peale, siis läheme päevakorrapunkti nr 3 juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 124 teine lugemine. Palun siia kõnepulti maaelukomisjoni liikme Ivari Padari!

15:38 Ivari Padar

Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud härra juhataja! Teie ees on eelnõu, mille sisuks on vähese tähtsusega riigiabi määra muutmine: siamaani oli see põllumajanduses ühe ettevõtja kohta kolme aasta lõikes 15 000 eurot, aga selle eelnõuga tõstetakse see üle Euroopa Liidu 25 000 euron. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 5. märtsiks ei laekunud Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega teistelt komisjonidelt ühtegi ettepanekut. Kaks ettepanekut tuli Maaeluministeeriumilt. Üks neist oli selline normitehniline või sõnastuslik. Ja teine, selline sisulisem ettepanek oli seotud sellega, et proovitakse leida mõistlikku lahendust kasutusvalduse maade teemale. Senised kasutusvalduse lepingud, mis on tehtud 15–20 aastat tagasi, hakkavad lõppema ja kasutusvalduse maadega edasiminekuks – et neid antaks neile, kes on põllumajandustootjad, et nad saaksid neid maid kasutada õiguspäraselt – peavad need tingimused olema turutingimustele lähedased. Kuna soovitakse ka seda probleemi lahendada ning teha selle probleemi lahendamine, et võimalike kasutusvalduste rendimäärad võivad hüpoteetiliselt kasvada, kuidagi loogilisemaks ja võimaldada siingi riigiabi kasutada, siis oli meil esialgu plaan viia maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seadusesse sisse säte, mis annaks kasutusvalduse rakendamise puhul võimaluse kaasata vähese tähtsusega riigiabi. Me olime 16. märtsi istungil sellega nõus, et viia need vähese tähtsusega riigiabi määra sätted kooskõlla kasutusvalduse maade kasutamisega. Aga nüüd on niimoodi, et natukene on aeg edasi läinud, käsitletav eelnõu on meil siin seoses praeguse olukorraga seisnud ja jõutud on muude lahendusteni. Selle eelnõu kontekstis on lahendus väga lihtne. Esialgu sisse hääletatud muudatusettepanek, mille me tegime 16. märtsil, oli muudatusettepanek nr 2. Meie ettepanek on võtta see muudatusettepanek nr 2 praegu välja, see on meil valitsusega kokku lepitud. Ja kui oleme selle välja võtnud, jääb sisse ainult üks tehniline muudatusettepanek. Mis puudutab seda välja jäetud ettepanekut, siis teeme me niimoodi, et kui on uuesti läbi kaalutud, kuidas kasutusvalduse teemaga mõistlikult edasi minna, et see põllumajanduses kasu asemel kahju ei tooks – see puudutab umbes 1500 tootjat, kes on seotud umbes 5000 lepinguga ja umbes 50 000 hektari maaga, see on hästi suur tükk põllumajandusest –, siis lisame eelnõusse 87, mis puudutab kasutusvaldust, hiljem juurde selle ettepaneku, mis praegusel juhul eelnõust 124 teise ettepanekuna välja jääb. Ma loodan, et mu jutt oli väga selge ja arusaadav. Nüüd aga juhtivkomisjoni menetluslikest otsustest. Komisjon võttis vastu otsuse saata Vabariigi Valitsuse algatatud maaelu ja põllumajandusturu korraldamise seaduse ning tööturuteenuste ja -toetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks k.a 20. aprilliks ettepanekuga teine lugemine lõpetada ning juhul, kui teine lugemine lõpetatakse, viia 4. mail läbi

eelnõu kolmas lugemine ja panna eelnõu 124 lõpphääletusele. Kõik maaelukomisjoni liikmed olid selle poolt. Tänan!

15:42 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, hea ettekandja! Austatud Riigikogu liikmetel on teile ka küsimusi. Esimesena palun Peeter Ernits!

15:43 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Selle 13 miljoni eurose abi jagamisel, 4 miljonit aastas, torkab silma, et huvigrupid on peale MES-i, EAS-i ja põllumajandus-kaubanduskoja ka Rõuge Vallavalitsus. Minu küsimus on, et kui palju või kes selle Rõuge Vallavalitsuse taga on ja kui suur on lootus sellest 4 miljonist abist midagi ka Rõugesse saada.

15:43 Ivari Padar

Aitäh! Väga õige tähelepanek! Tõesti, on ainult üks omavalitsus, kes siia maani on võimalust saada vähese tähtsusega riigiabi, mida põllumajandussektorile antakse, kasutanud – see on Rõuge Vallavalitsus ja selle toetuse nimi on Rõuge valla ettevõtlustoetus. Väga keeruline on hinnata, kas ja kui palju Rõuge vald tulevikus seda kasutab. Aga iseenesest see, et Rõuge vald on olnud edumeelne ja seni võimalikke legaalseid ettevõtlustoetuse variante kasutanud, on väga tähelepanuväärne ja mõistlik. Kuidas tulevikus hakkavad omavalitsused seda võimalust kasutama? Eks seda näitab elu, kui oleme selle seaduse vastu võtnud.

15:44 Esimees Henn Põlluaas

Urmas Kruuse, palun!

15:44 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas te täpsustaksite seda 25 000 euro määra, mis ettevõttele kolme aasta kohta antakse? Kas me arutame seda probleemi Riigikogus praegu seetõttu, et tahame lubada ühe ettevõtte kohta välja maksta maksimaalsel määral riigiabi?

15:44 Ivari Padar

Aitäh! No igal juhul! Ka senist 15 000 euro määra kasutati ju – need, kes seda kasutasid – seni, kuni lagi vastu tuli ja maksimummäärani jõuti. Ja selle 25 000 euro puhul on samamoodi, et eks need, kes põllumajandustootjatest seda võimalust kasutavad, teevad seda ikka ju seni, kuni maksimummäärani jõutakse. Aga ma ei saa välistada seda, et jumal teab mis keerulises olukorras võivad Euroopa Komisjon, parlament ja nõukogu kokku leppida ka veel mingisugused täiesti uued vähese tähtsusega riigiabi määrad. Sellisel juhul peaksime olema hästi ettevaatlikud, et kui need määrad ulatuvad väga suurtesse kõrgustesse, mis tunduvad justkui hästi atraktiivsed, siis ei tekiks sellist asja, et rikaste riikide võimekus põllumajandust toetada on suurem kui uute liikmesriikide võimekus, sest sellisel juhul tuleb mängu põllumajanduspoliitika denatsionaliseerimise risk. Seda ei tohiks lubada.

15:45 Esimees Henn Põlluaas

Andres Metsoja, palun!

15:46 Andres Metsoja

Aitäh, istungi juhataja! Hea ettekandja! Ma tuleksin eelnõu selle osa juurde, mis puudutas esialgset sissekirjutamist ja hilisemat väljaarvamist ehk kasutusvaldusega seonduvat. Te mainisite oma ettekandes ka seda teemat, et kasutusvalduse hindade puhul tuleks justkui vastu tulla turu tingimustele. Äkki te natuke avate komisjoni poole pealt seda arutelu ministeeriumi esindajatega, kui teil see toimus. Mis see päriseluline probleem on ja kuidas turu tingimustele vastutulemine peaks välja nägema?

15:46 Ivari Padar

Üks, mis on selge, on see, et enne Euroopa Liiduga liitumist, sellisel värskest taasiseseisvunud Eesti ajal sõlmiti erinevaid maakasutuslepinguid, mis olid tehtud selle nimel, et motiveerida ja ärgitada

põllumajandust ja maaelu. Sellesse rubriiki jäävad ka need kasutusvalduse lepingud. Selge, et kasutusvalduse lepingute määrad või see, mis tootja maksab, on täna kaugel turuhinnast. Ja olukorras, kus need lepingud hakkavad lõppema, on selge, et peame leidma sellise mõistliku ja legaalse variandi, kuidas lepingud saaksid jätkuda niimoodi, et need oleksid ka turuhinnaga võrreldavad, seda ühelt poolt, ja teiselt poolt, et need lepingud oleksid sellised, et üleminek turuhinnaga võrreldavale olukorrale ei tapaks ettevõtlust. Tuleb kompromissi otsida. Ma olen aru saanud, et eelmisel neljapäeval valitsuskabinet seda asja ka arutas ja et valitsuskabinetil on teatud üleminekuvariant, kuidas kasutusvalduse lepinguid tulevikus pikendada või menetleda. Aga mis on selle sisu, seda ma kahjuks ei tea, sest olen ajutiselt opositsioonis.

15:47 Esimees Henn Põlluaas

Peeter Ernits, palun!

15:48 Peeter Ernits

Hea juhataja! Hea ettekandja! Laias laastus tähendab see seda, et aastas saab umbes 160 tootjat sellise laega n-ö toetust. Arvestades Eesti omavalitsuste arvu, jagub toetust igas omavalitsuses laias laastus umbes kahele. Aga minu küsimus on järgmine: kuidas seni selle laega on Rõuge põllumeeste puhul olnud? Kui paljud Rõuge valla põllumehed on seni seda laega kasutanud?

15:48 Ivari Padar

Aitäh, lugupeetud kolleeg! Ma vaatan, kas mul varasemast arutelust on seda statistikat siin kaasas. Loomulikult on seda võimalust kasutatud päris palju ja seda on kasutatud väga erinevate andjate ja meetmete vahel. Seda on kasutanud Keskkonnaamet, näiteks kaitsealuste loomade tekitatud kahjude ja ennetuskulude hüvitamiseks; PRIA mesilaspere toetuseks, turuarendustoetuseks ja kalanduspiirkonna kohaliku arengu strateegia rakendamiseks; töötukassa erisugusteks tööturumeetmeteks; MES soodusintressiga laenude tagatiseks; Keskkonna Investeeringute Keskus keskkonnaprogrammi tarbeks; Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda; Kesk-Läänemere programmi projekt "BreedExpo" ja nagu varem räägitud, Rõuge Vallavalitsus. Nii et tegelikult on seda kasutatud, aga mul ei ole siin kahjuks kaasas varasemat statistikat selle kohta, kuidas see asi täpselt jagunenud on.

15:49 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Tundub, et rohkem küsimuste soovi ei ole. Aga nüüd me oleme jõudnud sellesse tähtsasse hetke, kus on võimalik läbirääkimisi pidada. Sõna võivad võtta fraktsioonide esiliikmed, komisjonide liikmed ja kõik Riigikogu liikmed. Aga mulle tundub, et läbirääkimiste soovi seekord ei ole. Sellisel juhul läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Meil on üks muudatusettepanek, mille on esitanud maaelukomisjon, ja juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada seda täielikult. Tundub, et see on ka kõikide austatud kolleegide soov. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 124 teine lugemine lõpetada. Lõpetan teise lugemise.

3. 15:51 Arupärimine Ida-Virumaa tuleviku kohta (nr 28)

15:51 Esimees Henn Põlluaas

Nüüd jõuame järgmise päevakorrapunkti juurde. See on Riigikogu liikmete Raimond Kaljulaiu, Lauri Läänemetsa, Ivari Padari, Helmen Küti, Indrek Saare, Heljo Pikhofi, Jaak Juske, Riina Sikkuti, Jevgeni Ossinovski ja Katri Raigi k.a 27. veebruaril esitatud arupärimine Ida-Virumaa tuleviku kohta – arupärimine nr 28. Arupärijate ettekandjaks on Katri Raik. Palun kõnetooli!

15:52 Katri Raik

Hea esimees! Austatud peaminister! Nagu öeldud, esitasid Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni kümme liiget arupärimise, mis oli pealkirjastatud "Arupärimine Ida-Virumaa tulevikust". Kuupäev oli toona 27. veebruar ja on selge, et tänaseks on selle arupärimise mõte paljuski muutunud, aga peaminister on tulnud vastama just sellele arupärimisele, mille me toona esitasime. Me juhtisime toona tähelepanu järgmisele: kohapeal on inimestel hirm töö kaotamise ees, Ida-Virumaa

inimesed elavad neli ja pool aastat vähem kui Tartumaa inimesed ning Ida-Virumaal on kõige rohkem toimetulekutoetust saavaid perekondi, kes saavad abiraha väga pikka aega. Juhtisime tähelepanu sellele, et Ida-Virumaa on kriisis või väga kriisi serval. Täna mõtleme kõik koos Saaremaale ja Võrumaale, igale Eesti piirkonnale. Aga juhin tähelepanu, et peame väga tõsiselt mõtlema ka Ida-Virumaale, sest Ida-Virumaa töötus on täna hommikuse seisuga kasvanud 7749 inimeseni. Sealne töötuse määr on 12,7%, seevastu Eesti keskmine on 7,2%. 12,7 vs. 7,2! Kuu ajaga on lisanud 560 töötut, 1. märtsi seisuga võrreldes on neid lisandunud 1007, aasta alguse omaga võrreldes 1580. Ida-Virumaa on kriisis. Selge see, et täna mõtlevad inimesed oma tervise peale, aga ka oma rahalise seisu peale, ning võib täie kindluse ja suure kurbusega öelda, et inimesed on hirmul. Ent selline olukord võib kokkuvõttes ohustada meie siseturvalisust.

Tutvustan lühidalt küsimusi, mis toona peaministrile esitasime. Esimene küsimus puudutas Eesti kliimaeesmärke. Teame, et Eesti on kliimaeesmärgid seadnud aastaks 2050, aga me küsisime selle kohta, millised on Eesti kliimaeesmärgid aastaks 2030. Teame, et ka praeguses olukorras, COVID-19 leviku ajal ei ole Euroopa Liit oma kliimaneutraalsuse püüetest loobunud.

Teiseks keskendusime õlitehasele. Teame, et vahepeal on vastu võetud otsus rajada õlitehas, mille maksumuseks öeldakse tihti 125 miljonit, aga see on tegelikult ainult selle eelarveaasta summa. Kokku me räägime ligi 300 miljonist eurost. Keegi meist ei tea, kas naftahind tõuseb taas üle 50 USA dollari barreli kohta või seda ei juhtu. On võimalik, et kõik läheb hästi ja õlitehas osutub edukaks, aga sama võimalik on seegi, et õlitehas seisab kord sama õnnetult tühjana ja vaikselt nagu suur Auvere elektrijaam, mis täies mahus käivitunud ei olegi, ehkki sai valmis viis aastat tagasi. Nägime kliimaneutraalsuse püüete ja õlitehase rajamise plaani vahel teatud vastuolu. Aga veel kord: me keegi ei tea, kas see projekt osutub edukaks või mitte. Loodame kuulda peaministri seisukohta.

Kolmandas küsimuses muretsesime selle üle, kas Eesti valitsus näeb abikõlbuliku piirkonnana seoses õiglase ülemineku mehhanismiga siiski Ida-Virumaad või laiemalt kogu Eestit. Mul on tunne, et sellele küsimusele me oleme vahepeal juba vastuse saanud: esimese samba osas on see Ida-Virumaa ja teise kolmanda samba osas, mis puudutavad laene, on see kogu Eesti, juhul kui see mõjutab ka Ida-Virumaad. Järgmises, neljandas punktis tundsin huvi selle vastu, et kui õiglase ülemineku mehhanism eeldab 1,5-kordset lisapanust õiglase ülemineku fondile sotsiaal- ja regionaalfondide vahendite arvel, siis kuidas see kujuneb. Kas ministriumid nimetavad raha otstarbe ümber ja ütlevad, et see sotsiaal- või regionaalfondi raha, mis on juba ühele või teisele tegevusele ette nähtud, on nüüd hoopis õiglase ülemineku fondi osa, või alustatakse n-ö puhtalt lehelt?

Ja viimaseks muretsesime selle üle, kuidas koostatakse arengukava, mida õiglase ülemineku mehhanism näeb ette Ida-Virumaa jaoks, ja kuidas Ida-Virumaa inimesi seejuures arutellu kaasatakse. Hea peaminister, kuulame huviga teie vastuseid nendele küsimustele! Aitäh!

15:56 Esimees Henn Pöllumaa

Aitäh! Arupärimisele vastab peaminister Jüri Ratas. Austatud peaminister, palun teid siia kõnetooli! Vastamiseks on aega kuni 15 minutit.

15:57 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Head arupärijad! Kõigepealt ma väga tänan selle arupärimise eest! Tänan ka arupärimise tutvustajat Katri Raiki, kes põhimõtteliselt luges küsimused ette ja andis igale küsimusele ka peaaegu vastuse. Aitäh selle eest! Aga ma püüan siis natukene lisada. 27. veebruaril 2020 esitasid kümme Riigikogu liiget arupärimise Ida-Virumaa tuleviku kohta. Ma tänan teid selle arupärimise eest, mis puudutab õiglase ülemineku mehhanismi, Ida-Virumaa tulevikku. Ida-Virumaa on Vabariigi Valitsuse jaoks väga oluline prioriteet, tugevalt fookuses. Arupärijate esindaja kirjeldas ka Ida-Virumaa seisu täna hommikul, mis puudutab töötuse määra ja registreeritud töötute arvu. Mõlemad näitajad on päris tugevas kasvutrendis ja seda loomulikult negatiivses mõttes, kui me räägime registreeritud töötutest ja töötuse määrast. Inimeste jaoks on see negatiivne. Aga ma asun pikema jututa küsimustele vastama.

Esimene küsimus: "Eesti Vabariigi valitsus on teatanud kliimaneutraalsusest aastaks 2050. Millised on Eesti lähemad kliimaeesmärgid aastaks 2030?" Eesti on seadnud endale sihiks vähendada 2030. aastaks kasvuhoonegaaside koguheidet 70% võrreldes 1990. aasta tasemega, mis tähendab 2030. aastaks Eesti kasvuhoonegaaside heite vähendamist ligikaudu 12 miljoni tonni CO₂ ekvivalendini. Vabariigi Valitsus kinnitas 9. detsembril 2019 "Eesti riikliku energia- ja kliimakava aastani 2030", mis seab eesmärgiks

vähendada Eesti kasvuhoonegaaside heidet 2050. aastaks 80%-ni, sh 2030. aastaks 70%-ni. Viimase, 2020. aasta märtsis avaldatud kasvuhoonegaaside inventuuri aruande kohaselt oli 2018. aastal Eestis kasvuhoonegaaside heide ligi 20 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti. Kui võtta arvesse ka maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektor, kus seotakse igal aastal ligi 2 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti, siis oli 2018. aastal Eesti kasvuhoonegaaside koguheide ligi 18 miljonit tonni CO₂ ekvivalenti. Nii oleme 2018. aastaks võrreldes 1990. aasta tasemega vähendanud heidet enam kui 50%. Kahjuks uuemaid andmeid Keskkonnaministeeriumil ega Statistikaametil hetkel ei ole. Esialgsed andmed saadakse alles käesoleva aasta sügisel ning andmete alusel tehakse kasvuhoonegaaside inventuur, mida esitletakse 2021. aasta esimeses kvartalis.

Aastal 2018 tuli Eesti kasvuhoonegaaside heitest ligi 70% suurenergeetika ja tööstussektorist, sh põlevkivitööstusest. Ligi 12% Eesti kasvuhoonegaaside heitest on põhjustanud transport, seejuures tekib transpordisektoris kasvuhoonegaaside heide valdavalt maanteetranspordis ning see on aasta-aastalt suurenenud. Kolmas suurem kasvuhoonegaaside heidet tekitav sektor on põllumajandus, mis annab Eesti kasvuhoonegaaside heitest ligi 7%. Ülejäänud sektorid moodustavad koguheitest marginaalse osa.

Selleks, et Eesti täidaks endale seatud eesmärgi saavutada 2030. aastaks 70%-line kasvuhoonegaaside heite vähendamine, tuleb kõigepealt tagada, et perioodil 2021–2030 Eesti maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektor ehk LULUCF-i sektor jätkuvalt seoks süsinikku ega muutuks kasvuhoonegaaside heite tekitajaks. Teiseks tuleb tagada, et suurenergeetika ja tööstussektoris, millest pärineb suurem osa Eesti kasvuhoonegaaside koguheitest, väheneks 2030. aastaks kasvuhoonegaaside hulk praeguselt ligi 14 miljonilt tonnilt CO₂ ekvivalendilt 6,5 miljoni tonnini. Ja kolmandaks tuleb tagada, et kõigis ülejäänud sektorites – olgu see põllumajandus, väikeenergeetika, jäätmemajandus, transport – väheneks summaarne kasvuhoonegaaside heide 2030. aastaks praeguselt 6,2 miljonilt tonnilt 5,5 miljonile tonnile CO₂ ekvivalendile.

Eesmärgi saavutamiseks on vaja panustada nii erasektoril kui ka avalikul sektoril, sh kõikidel ministeeriumidel ja kohalikel omavalitsustel, kõigil füüsilistel ja juriidilistel isikutel, ning selleks tuleb teha muutusi nii tootmises kui ka tarbimises. Perioodil 2021–2030 on vaja keskenduda võtmevaldkondadele, kus kuluefektiivsematele meetmetele üleminek võimaldab kasvuhoonegaaside heitkogust kiiresti vähendada. Selliste võtmevaldkondade ja meetmete väljaselgitamiseks ning meetmete rakendamiseks on valitsus 2019. aasta juulis loonud kliima- ja energiakomisjoni, mille ülesandeks on kujundada valitsuse pädevuses olevates küsimustes kliima- ja energiapoliitilisi seisukohti, leida valdkonnaüleseid lahendusi Eesti kasvuhoonegaaside heite vähendamiseks, hinnata ja teha ettepanekuid kasvuhoonegaaside vähendamise meetmete rahastamiseks, leida lahendusi riigi energiapoliitika ja varustuskindluse tagamiseks ning koordineerida täidesaatva riigivõimu asutuste tegevust kliima- ja energiapoliitika elluviimisel.

Teine küsimus: "Kas ja millises ajagraafikus toimub Eesti Energia uue õlitehase rajamine? Millal langetatakse õli rafineerimistehase rajamise otsus? Millistele majandus- ja keskkonnanalüüsile need valitsuse otsused tuginevad?" Vabariigi Valitsus andis 27. märtsil 2020 toimunud istungil tehtud otsusega rahandusminister Martin Helmele volitused suurendada Eesti Energia omakapitali rahalise sissemaksega 125 miljoni euro ulatuses. See võimaldab Eesti Energial rajada uue Enefit 280 õlitehase. See uus õlitehas valmib praeguste plaanide kohaselt 2024. aastal ja selle täisvõimsus plaanitakse saavutada aasta hiljem. Majandusanalüüs tugineb rahavoogude prognoosile ja diskonteeritud rahavoogude mudelile, sisendid võetakse üldiselt tunnustatud ekspertide turvaanalüüsides ja tehase planeeritavatest parameetritest, mis tuginevad läbiviidud katsetustele. Lisaks käsitletakse otsuse tegemisel paralleelselt ka riigiabi ja eelarve reegleid. Tehas rajatakse vastavalt kehtivatele keskkonnanõuetele, millega on arvestatud ka tehase finantsmudeli koostamisel. Rafineerimistehase rajamise otsust praegu pole, valitsuse kliima- ja energiakomisjon arutab teemat tõenäoliselt maikuus, kui on valminud uus tasuvusuuring. Valitsuse otsused tuginevad otsuste tegemise hetkel olemasolevatele eelrafineerimistehase tasuvuse analüüsile, aga ka riigiabi analüüsile.

Kolmas küsimus: "Euroopa Komisjon on liikmesriikidele saatnud seisukoha võtmiseks õiglase ülemineku mehhanismi kava. Kava järgi tuleb Eestis määratleda abikõlbulik piirkond. Kas see on kogu Eesti või siiski Ida-Virumaa? Viimane on Euroopa Komisjoni ettepanek." 19. märtsil kinnitas Vabariigi Valitsus Eesti seisukohad Euroopa Liidu õiglase ülemineku mehhanismi kohta, mille järgi toetab Eesti fondi eesmärki taotleda õiglast üleminekut piirkondades, mida üleminek kõige rohkem mõjutab. Eestis on

selliseks piirkonnaks kahtlemata Ida-Virumaa. Olgugi et Euroopa Komisjoni ettepaneku järgi on abikõlbulik piirkond hetkel vaid Ida-Virumaa, peame eelnõu läbirääkimistel oluliseks võimalust toetada põhjendatud juhtudel õiglase ülemineku tegevusi ka väljaspool õiglase ülemineku regiooni, kui see aitab kaasa puudutatud piirkonna üleminekule.

Neljas küsimus: "Õiglase ülemineku mehhanism eeldab 1,5-kordset lisapanust õiglase ülemineku fondile, seda sotsiaal- ja regionaalfondide vahendite arvelt. Ministeeriumid on eeldatavad sotsiaal- ja regionaalfondi vahendid juba ära jaganud. Kuidas tagatakse ministeeriumides nende vahendite ümberjagamine õiglase ülemineku fondi tegevuste finantseerimiseks?" Eesti põhimõtteliselt toetab Euroopa Liidu struktuurivahendite ja õiglase ülemineku fondi sidumist, kuid soovime läbirääkimistel liikmesriikidega ja Euroopa Parlamendiga saavutada madalamat minimaalse kohustusliku ülekande määra kui Euroopa Komisjoni ettepanekus sisalduv 1,5-kordne panus. Eestis ja teistes liikmesriikides on alates 2018. aastast tehtud ettevalmistusi järgmiseks struktuurivahendite perioodiks, mille raames on muu hulgas vähemalt osaliselt arvestatud ka üleminekuga seotud regioonide investeerimisvajadusi. Nii ühtekuuluvuspoliitika maine kui ka Euroopa Liidu regioonide huvides on tagada toetuse õiglane kasutuselevõtt, eriti arvestades praegust kriisi, millest taastumist struktuurivahendid kindlasti toetavad. Seepärast leiame, et Euroopa Liidu struktuurivahendite ja õiglase ülemineku fondi sidumine peaks olema paindlikum, näiteks võimaldades arvesse võtta asjakohaseid investeringuid, mis suunatakse struktuurivahenditest Ida-Virumaale nii, et neid vahendeid poleks vaja struktuurivahendite rakenduskavast välja, õiglase ülemineku fondi tõsta.

Sõltuvalt läbirääkimiste tulemustest ja lõplikest õiglase ülemineku fondi kasutamise tingimustest kohandab valitsus vajaduse korral ka struktuurivahendite kasutamise plaane. Valitsus ei ole veel otsustanud Euroopa Sotsiaalfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi riigisisest jaotust, see tuleb kokku leppida Euroopa Komisjoniga. Rahandusministeeriumi koordineerimisel on koostamisel struktuurivahendite rakenduskava koos rahastamiskava ettepanekutega, mida valitsus lähiajal arutab. Otsuse tegemisel tagatakse kooskõla Euroopa Liidu fondide kasutamise reeglitega. Ma soovin tähelepanu juhtida ka sellele, et struktuurivahendite puhul ei ole Euroopa Liidus lõplikes tingimustes kokku lepitud, samuti puudub kokkulepe järgmises pikaajalises Euroopa Liidu eelarves ehk MFF-is. Seega on kõikide Euroopa Liidu instrumentide kasutamisega seotud veel mitmeid olulisi muutujaid. Kuid sellest hoolimata peame tegema ettevalmistusi, et olla valmis toetuse õiglaseks kasutamiseks 2021. aastal.

Arupärijate viies küsimus: "Õiglase ülemineku mehhanism eeldab abikõlbliku piirkonna jaoks eraldi arengukava koostamist. Kuidas see on kavandatud, kuidas on plaanitud kaasata Ida-Virumaa inimesi?" Õiglase ülemineku fond on siinkohal vaid üks allikas, mis ei adresseeri kõiki väljakutseid ja vajalikke tegevusi. Eesti keskvalitsusel on täna olemas ja uuendamisel Ida-Virumaa tegevuskava, vastavalt 29. septembril 2019 valitsuskabineti nõupidamisel tehtud otsusele peab uuendatud tegevuskava olema valmis käesoleva aasta lõpuks. Maakonnal on olemas "Ida-Virumaa maakonna arengustrateegia 2019–2030+", seda viiakse ellu nelja-aastaste tegevuskavade kaudu ja vastutajaks on Ida-Virumaa Omavalitsuste Liit. Eduka ülemineku toetamisel on võimalik tugineda ka nende arengudokumentidele. Seega on õiglase ülemineku fondi kasutamiseks Euroopa Komisjoni ettepaneku kohaselt koostatav üleminekukava mõistlik sisustada eelnimetatud arengudokumentide alusel, arvestades nende uuendamisel nõudeid, mis on üleminekufondi kasutamiseks vaja täita. Ida-Virumaa tegevuskava ja maakonna arengustrateegia uuendamine toimub paralleelse protsessina koostöös Rahandusministeeriumi ja Ida-Virumaa Omavalitsuste Liiduga. Kaasamise ja osaluse peamiste eesmärkidega on tagatud huvirühmade aktiivne osalemine strateegia loomisel ning avalikkuse teavitamine. Kaasamisel tuleb lähtuda põhimõttest, et üleminekustrateegia koostamine on avatud protsess ning kõigi huvirühmade, kes soovivad panustada Ida-Virumaa tänaste ja homsete probleemide lahendamisse, sisendid ja ideed on oodatud ja võrdväärselt olulised. Selleks nähakse arengudokumentide uuendamisel ette laiapõhjaline kaasamine. Nüüd olen arupärijate viiele küsimusele vastanud. Kui teil on lisaküsimusi, siis vastan hea meelega ka neile. Aitäh!

16:09 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Riigikogu liikmetel ongi küsimusi. Esimesena Ivari Padar, palun!

16:11 Ivari Padar

Aitäh! Lugupeetud härra peaminister! Hea haridus on kindlasti oluline vundament nii riigi arengu seisukohalt kui ka regiooni arengu seisukohalt. Sügisel 2019 avati Kohtla-Järvel eestikeelne riigigümnaasium. Enne selle avamist peeti meil hästi palju tuliseid debatte selle üle, kuidas üleüldse meie kohalikele vene noortele eestikeelset haridust kättesaadavaks teha. Nüüd on aega mööda läinud. Kuidas te gümnaasiumi esimest tegevusaastat hindate? Kas sellistest eeskujudest, nagu seda on Kohtla-Järve riigigümnaasium, peaksid lähtuma ka teised Eesti riigigümnaasiumid?

16:12 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma mäletan väga hästi, kui selle kooli avamine oli fookuses, ja ma usun, et teilegi meenub, et see oli vahetult enne Riigikogu valimisi. Ma arvan, et lisaks väga sisulistele ja tõsistele küsimustele tõi ka asjaolu, et need arutelud jäid vahetult Riigikogu valimiste eelsesse aega, selle probleemi palju tugevamalt esile – need küsimused, mida oli vaja Kohtla-Järve riigigümnaasiumiga seoses lahendada. Kuidas ma seda hindan? Me teame ju, et paljud õpilased on sealt lahkunud, ja ma usun, et probleemid on olnud erinevad. Kindlasti arvan ma, et Kohtla-Järve riigigümnaasiumiga tuleb edasi minna, anda endast parim direktoril, õpetajatel ja kogu ülejäänud personalil, teha kõik selleks, et lapsed sooviksid sinna minna, lapsed tahaksid seal olla ja – mis kõige olulisem – nad väljuksid sealt hea eesti keele oskusega, mis annab neile edaspidi võimaluse konkureerida haridusmaastikul ja ühel hetkel ka tööjõuturul. Minu meelest on see peamine. Teha esimese õppeaasta põhjal lõppotsuseid – ma arvan, et seda me teha ei saa. Ma arvan, et võetud on õige suund, kool on kindlasti aktiivne. Küll aga arvan ma, et see, mida edaspidi saab parandada – ja seda on minu meelest olnud ka kooli juht –, on suhted Kohtla-Järve kogukonnaga, sealsete inimestega, õpilaste perekondadega, muuta need suhted veel tihedamaks.

16:14 Esimees Henn Põlluaas

Helmen Kütt, palun!

16:14 Helmen Kütt

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud peaminister! 27. veebruaril, kui see arupärimine esitati, oli aeg hoopis teine ja olukordki teine – oleme nüüd eriolukorras. Aga Ida-Virumaal on põlevkivi kõrval teine edulugu olnud turism, nii siseturistid kui ka välismaalased on selle kauni koha üles leidnud. Sinna on palju panustatud, seal on spordivõimalusi, imeilusat loodust ja väga-väga palju huvitavat. Kes siis meist ei oleks viimastel aastatel uuesti ka Narva-Jõesuus käinud! Selles sektoris või selle sektori heaks töötab tegelikult päris palju inimesi, kes tegutsevad kas osaühingu või FIE-na, ja sellest abipaketist, mis nüüd eriolukorras ette nähti, neil midagi eriti loota ei ole. Mida nad peaksid tegema? Kas nad peaksid ettevõtluse lõpetama ja asuma töötukassa kaudu ümber õppima? Põlevkivitööstus ei ole ju ainuke valdkond, milles Ida-Virumaal töötada!

16:15 Peaminister Jüri Ratas

Ma tänan teid! Kõigepealt ma tänan teid selle väga positiivse sissejuhatuse eest Ida-Virumaa aadressil ja ma vastan, kui te lubate, alustuseks natuke üldfilosoofiliselt. Ida-Virumaa on tegelikult aastakümneid olnud Eesti majanduse, ma julgeks öelda, üks põhiveduritest. Ida-Virumaalt on tulnud maavara, mis on olnud meie jaoks vast üks kõige olulisemaid loodusressursse, rikkusi. Ma pean silmas põlevkivi, mis on andnud meie inimestele väga palju tööd, aidanud väga tugevalt Eesti tööstust ja Eesti ettevõtlust, andnud meile kõigile elektrit ja valgust. Loomulikult ma saan aru, et põlevkivi osakaal elektrienergia tootmises tugevasti kahaneb, on täna juba kahanenud ja kahaneb edasi. Hoolimata sellest väga suurest, ma ütleks, koormast sellele maakonnale, maakonna loodusele ja inimestele, olen ma teiega päri, et Ida-Virumaa loodus on võrratu, kaunis. Sealsed kultuuriobjektid, linnad näitavad oma ilu, eriti veel siis, kui neid on võimalik taastada, kas või Narva – kui on ikka võimalik jalgteed, promenaadid taastada, siis see annab väga palju juurde.

Nüüd, te puudutate ühte olulist sektorit, milles Ida-Virumaa on võitnud. Ma pean silmas spaasid või, ütleme, hotelle. Jah, need on teada-tuntud kvaliteediga looduskaunid kohad. Millist abi pakub neile see pakett, mille kohta te küsisite? Kui räägime spaadest, siis kindlasti pakub see pakett kõiki neid sarnaseid meetmeid, mida teistelegi Eesti maakondadele töötukassa. Teie küsimuses olid sees ka FIE-d. FIE-delegi on väike meede olemas: selle aasta esimese kvartali makse mittenõudmine. Kui te küsite MTÜ-de kohta – vist olid ka MTÜ-d teie küsimuses sees, kolmas sektor –, siis neile, ma usun, saab teatud abi pakkuda Kultuuriministeeriumi all olev 25 miljoni euro meede, mida me lõplikult hakkame arutama selle nädala

neljapäeval. Ei ole ükski meede selles lisaeelarves, mille Riigikogu vastu võttis, seotud ainult 14 maakonnaga, vaid need on väga selgelt seotud ikka ka Ida-Viru maakonnaga. Tõsi, teatud meetmete puhul on ette nähtud sellised, noh, kui tohib öelda, leevendussektorid või selline eraldi finantseerimine, aga see puudutab neid piirkondasid, kus me oleme liiklust piiranud – need on saarelised omavalitsused või maakonnad.

Nii et jah, ma arvan, et töötukassameede on üks, teine meede tuleneb kultuurisektorist, aga loomulikult on ka EAS-i või KredExi meetmed – need kõik kehtivad ju samamoodi Ida-Virumaale. Toon välja näiteks ühe EAS-i meetme, mille kaudu soovime 25 miljoni euroga toetada turismi. Minu meelest läheb see teie küsimusega väga hästi kokku – te tõite välja Ida-Virumaa plussi, mis on seotud turismiga. Kindlasti peab see meede toetama ka seda piirkonda. Ja ma ei saa üle ega ümber ka kohalike omavalitsuste meetmest: nii teede ehitus, kriisiabi kui ka investeeringud. Eesti mõttes on Ida-Virumaal ühed suurimad linnad, kes rahalises mõttes saavad sellest meetmest kindlasti toetust, aga loomulikult saavad toetust ka vallad.

16:17 Esimees Henn Pöllumaas

Kuna Hanno Pevkurit saalis ei ole, siis tema nime kustutame ära. Järgmisena küsib Raimond Kaljulaid, palun!

16:19 Raimond Kaljulaid

Suur tänu, hea Riigikogu esimees! Hea peaminister! Mu küsimus on selline: kas Eesti riigil peaks selle majandus- ja ettevõtlusmeetmete kava ja paketi kõrval olema ka sarnane kriisiaegne sotsiaalsete meetmete kava või pakett? Kui jah, siis kas see peaks täitma olulist osa sellistes piirkondades, mille elanike sissetulekud ja elatustase on keskmisest madalamad, näiteks Ida-Virumaa, Kagu-Eesti?

16:20 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Vastavad meetmed toimivad ju läbi Sotsiaalministeeriumi edasi. Juhuks, kui inimese toimetulek selgelt halveneb, on toetused olemas. Siin on kindlasti hästi olulised partnerid kohalikud omavalitsused. Neid meetmeid ei ole ju lõpetatud ja pole ka riigieelarves nende meetmete rahastust kärbitud. Seda, mida ütles arupärijate esindaja Katri Raik, me tõesti Ida-Virumaal näeme. Eestis on töötuse määr 20. aprilli seisuga 7,2%, seevastu Ida-Virumaal on vastav näitaja 12,7%. Kui võrdleme Ida-Virumaal registreeritud töötute arvu muutust aasta lõikes, siis näeme, et see on kasvanud 37,7%. Eriolukorra ajal on see kasvanud ca 14%, natuke alla selle – 13,7%. Nii et pole mingisugust kahtlust, et Ida-Viru maakond on saanud väga tugevasti pihta. Ma pean siin silmas olukorda alates 12. märtsist, nagu ma ütlesin, eriolukorda.

Mis veel? Mulle meenub praegu veel üks meede, mis ei ole küll sotsiaalne meede, vaid seotud sellega, et tõkestada viiruse levikut. On teatud toetused, mis me oleme otsustanud suunata just Ida-Virumaale ja Ida-Virumaa suurematesse linnadesse. Need on seotud ühistranspordiga ning sellega, et kui inimesed liiguvad linna ja maapiirkonna vahel, siis oleks neid ühistranspordivahendis võimalikult vähe ja nad istuksid üksteisest võimalikult kaugel. Oli soov sealseid liine tihendada, aga see on muidugi ajutine meede ja piirdub selle kriisi ajaga.

Kõik senised sotsiaalsed meetmed on endiselt olemas. Ida-Virumaal rakendatakse ju teatud palgameetmeid, mille korral kasutatakse mõningates riigiametites tööleasumise puhul lisakoefitsienti. Seda meedet on kindlasti plaanis jätkata. Ja nagu ma välja tõin, on riigihalduse minister aprillikuus mõni päev tagasi käsitlenud lisategevusi Ida-Virumaa arengu kiirendamiseks, mis on seotud ka õiglase ülemineku kava koostamise aluspõhimõtetega. Tegemist on esialgsete ettepanekutega, mille kohta on ministeerium arutelusid korraldanud, sh teiste osapooltega. Põhirõhk on pandud Ida-Virumaale, et kuidas toetatakse – kui rääkida õiglase ülemineku fondi kasutamise põhimõtetest – piirkondi ja sektoreid, mida kliimaneutraalsuse ülemineku kõige rohkem mõjutab. Eesti kontekstis on see fokuseering väga tugevasti seotud just Ida-Viru maakonnaga.

On ka teisi meetmeid, mis on seotud Ida-Virumaaga, näiteks Ida-Virumaa programm, mis läheb kindlasti edasi. See on kirjas nii riigieelarves kui ka riigi eelarvestrateegias.

16:21 Esimees Henn Pöllumaas

Jaak Juske, palun!

16:23 Jaak Juske

Austatud esimees! Hea peaminister! Tänane Euroopa Komisjon on teatavasti seadnud oma prioriteediks Euroopa rohepöörde. Ja siit küsimus: kas te peate tervemõistuslikuks kulutada mitusada miljonit maksumaksja raha, et arendada maailma ühe saastavaima fossiilkütuse ehk põlevkivi tööstust, ja samal ajal küsida meile, Eesti riigile Euroopa Liidult toetusi Euroopa rohepöörde läbiviimiseks? Kas te ei näe siin vastuolu?

16:24 Peaminister Jüri Ratas

Ma ei kuulnud enne üht teie sõna. Te ütlesite vist "rohepööre", ma sain nii aru. Jah, selge. Kõigepealt, ma olen kuulnud väga palju positiivset, mida on Ida-Virumaalt tulnud tagasisidena õlitehase rajamise ja põlevkivist õli tootmise sektori kohta. Ida-Virumaa inimesed, niipalju kui mina olen kuulnud, on võtnud selle otsuse vastu väga positiivselt.

Ükski pööre, ka mitte rohepööre – vastavalt sellele, mida mina olen keskkonnavaldkonna kohta õppinud – ei ole kunagi seotud ainult ühe aspektiga, ja nii on ka keskkonnavaldkonna puhul. See ei ole mitte kunagi seotud ainult ühe aspektiga. Kui me tahame ainult keskkonnast rääkida, siis on teine asi. Aga maailmas käib jutt ikkagi säästva arengu põhimõtetest ja need on alati seotud kolme sektoriga. Säästev areng on alati seotud majandusega, see on alati seotud sotsiaalse aspektiga ehk tööhõivega ja inimeste toimetulekuga ning see on alati seotud keskkonnaga. Otsida tuleb nende kolme sektori ühisosa. Kui te soovite rääkida säästvast arengust – ja minu meelest rohepööre seda tähendab –, siis peab arvestama ka majandust ja sotsiaalvaldkonda. Tähendab, see on minu meelest väga selgelt ideoloogiline lähenemine. Kui me ütleme, et ei, see peab arvestama ainult keskkonda, no siis on teine teema. Siis on teie küsimus väga tugevasti õigustatud. Selge on see, et põlevkivist mingi asja tootmine jätab keskkonda jalajälje, selle üle ei tasu üldse vaieldagi. Me saame öelda, et kui toota põlevkivist elektrit ja energiat, siis on jalajalg suurem kui siis, kui sellest toota õli – sellisel juhul on jalajalg väiksem, aga kahtlemata on see olemas. Kuid siinkohal peame vaatama sedagi, kuidas meie ökosüsteemis elutseb ja saab hakkama majandus, saab hakkama sotsiaalne pool ehk inimesed ja töökohad.

Kui rääkida põlevkiviõlitehasest, mida ma kirjeldasin, siis jah, valitsus otsustas 125 miljoni euro võrra aktsiakapitali suurendada. Eesti Energia näitab, et see on õige investeering. See annab Ida-Virumaa inimestele tööd – see on just see sotsiaalne pool, mis minu meelest on ääretult oluline. Teie pinginaaber Katri Raik tõi esile, nii nagu minagi, täpselt samad numbrid nii töötuse määra kui ka registreeritud töötute kohta. Ida-Virumaa jaoks on töökohad olulised. Teiselt poolt, midagi pole teha, me peame arvestama ka majandusväljundit. Eesti Energia hinnangul on põlevkiviõli lähimate aastate jooksul maailmaturul atraktiivne kaup, sellele turgu jätkub. Ja kolmandaks, kindlasti on ka keskkonnale parem, kui sellest toota elektrienergiat – jalajalg on väiksem. Ma arvan, et need aspektid olidki suuresti nende otsuste tegemise eelduseks. Lisaks, kui õlitehast rajama hakatakse, annab see inimestele rohkem tööd ka ehitusperioodil, mis on pikem kui üks aasta.

Nii et jah, minu tunnetus on olnud selline, et Ida-Virumaa on võtnud selle sõnumi vastu hästi.

Tunnetades natukene arupärijate soovi või mõtteid ja ka muutunud keskkonda, tahan ma öelda, et see, mida Ida-Virumaa – ma kordan seda, mida ma arupärimise alguses ütlesin – on andnud, mida Ida-Virumaa kaevurid, energeetikud, insenerid ja nende leibkonnad on andnud, see maakond laiemalt oma loodusressursi kaudu on andnud, on olnud ikkagi tohutu edu Eesti majandusmootori jaoks juba aastakümneid. Seda ei saa me kuidagi eitada, see on olnud väga oluline.

16:26 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Järgmisena küsib Katri Raik. Palun!

16:28 Katri Raik

Hea eesistuja! Hea peaminister! Me oleme täna rääkinud põhiliselt õlitehasest, aga me ei ole rääkinud põlevkivi kaevandamisest ja põlevkivisektorist üldiselt. Ida-Virumaa inimeste identiteet on seotud põlevkiviga, põlevkivi on selline püha asi – oma pruun kuld. Aga me kõik saame aru, et põlevkivienergeetika sektor tõmbub kokku hinna pärast, mitte millegi muu pärast, ei ole süüdi teie ega härra Sutter. Üks õlitehas, kui ma õigesti aru saan ja spetsialiste kuulan, võtab kasutusele umbes kolmandiku sellest põlevkivist, mis muidu oleks energeetikas kasutust leidnud. See tähendab, et põlevkivi kaevandamine tõmbub igal juhul kokku. Sektor tõmbub igal juhul kokku. Isegi siis, kui meil on võimekus põlevkivielektrijaam uuesti käivitada, on vähetõenäoline, et me seda teeme. Ma olen palju pidanud vastama energeetikainimeste küsimustele – aga, Katri, mida mina siis teen, kui ma jään tööta,

kuhu ma lähen, kui saan praegu regiooni keskmisest 40% rohkem palka? Kuidas teie inimesena vastaksite sellele energeetikasektori täies elujõus mehele, kes küsib, kas ta nüüd siis lähebki oma pere juurest ära Norrasse, hakkab taksojuhiks, läheb kaugsõiduautojuhiks. Mida ta siis teeb? Inimeste mure on tõesti suur.

16:30 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! See ei ole mingi saladus, et te tunnete Ida-Virumaad hästi. Ja nüüd tulebki välja üks huvitav aspekt. Niipalju, kui ma eelmise küsija tunnetust ja teie tunnetust selles küsimuses tabasin, siis näen, et tunnetused on natuke erinevad. Aga selles ei ole midagi halba.

No tegelikult ei ole ju põlevkivisektori kukkumine olnud seotud ainult turuhinnaga. Me ei saa üle ega ümber sellest, et loomulikult on see seotud ka keskkondliku jalajäljega. Ma arvan, et turuhind on selline katalüsaator või kiirendaja – just kiirendaja – sellele, et me püüame põlevkivienergeetikast sammu välja astuda. Aga jah, teil on õigus, et selles sektoris töötavad inimesed, kes teevad oma tööd hästi. Võib julgelt öelda, et nad saavad umbes 30% rohkem palka kui Eesti keskmine. Ja teie küsimus on täiesti õigustatud. Ma arvan – ma muidugi ei tea, milline on täna Sotsiaaldemokraatliku Erakonna tunnetus –, et pigem püütakse ikkagi selle poole, et pered oleks koos ja inimesed oleks koos. Minu sõnum küll ei ole neile, et minge nüüd Soome tööle. Ida-Virumaalt on Tallinnassegi pikk sõit ja siit tuleb laevaga veel üle lahe minna. Me peame tegema kõik selleks, et Ida-Virumaal oleks töökohti ja et seal oleks võimalikult häid töökohti.

Nüüd astubki mängu seesama õiglase ülemineku fond ja siin tuleb esile üks väga huvitav asi. Õiglase ülemineku fondi puhul öeldakse, et sellega soovitakse toetada ettevõtlust, taastuvenergiat või -energeetikat, arendustöid digitaliseerimise valdkonnas, aga ka töötajate ümberõpet. Ja minu meelest on selle loetelu esimene ja viimane liige – ettevõtluse toetamine ja töötajate ümberõpe – jälle mingid sammud tulevikuks. Loomulikult ma ei arva, et kui keegi on praegu hea kaevur, tubli energeetik või insener, siis on ta hommapäev näiteks suurepärase jagamismajanduse esindaja. Ja minu meelest seda me ei peagi taotlema. Seda me ei peagi taotlema! Üleminek peab olema ikkagi tasakaalukas. See ei saa olla selline, et sel nädalal on nii ja järgmisel nädalal muudame Ida-Virumaa sada protsenti teistsuguseks. No mis asja? Nii ei lähe! Seetõttu ma ütlen, et neid samme tuleb teha targasti, samm-sammult. Õlitehase perspektiivi hinnatakse 10–15 aasta peale. Olgem ausad, kui vaatame täna erinevate Euroopa Liidu riikide kivisööenergia tarbimist ja neid tehaseid, siis näeme, et selliseid riike on küll, kes nende teemadega edasi lähevad. Nii et me ei saa öelda, et siin on kõik maha tõmmatud. Minu jaoks on muidugi hästi oluline ka see, et sellesse valdkonda suunatakse rohkem riiklikku ressursi. Olgem ausad, viimase 20–30 aasta jooksul pole seda sinna väga palju suunatud. Ka teaduse poole pealt – võtta ülikool appi põlevkivi edasisse uurimisse ja uuringute tegemisse. Ma olen kohtunud TalTechi ehk Tallinna Tehnikaülikooli teadlastega ja nemad ütlevad, et neil oleks huvi küll. Võib-olla on meil tulevikus rohkem tarkust, et põlevkivist veel targemaid ja veel keskkonnasõbralikumaid tooteid toota. See ei ole üldse välistatud.

Nii et kokkuvõttes, Katri Raik, mulle tundub, et kui ma teist õigesti aru sain, siis teiega olen ma selles asjas küll ühel poolel. Ei, mina ei ütle, et põlevkiviga on nüüd Ida-Virumaal sada protsenti kõik – kui ma teist õigesti aru sain. Ma vabandan, kui sain valesti aru! Olen nõus, et üleminek peab toimuma, sellest me saame aru. Põlevkivi osakaal energeetikas kukub ja see kukub üsna tugevasti, juba ongi kukkunud. Ja te ütlete õigesti, et üks asi on maailmaturu hind – ma olen sellega nõus –, aga teine asi on ka keskkonnaaspekt. Üks asi, mida nõutakse ja mille kohta ka valimisdebattidel on palju küsitud, on see, millal toimub Põxit. Õelge see kuupäev. Ja mina ütlen, et arvestame ikkagi sellega, mida Ida-Virumaa on andnud, mida need inimesed, leibkonnad ja põlevkivi on andnud. Täna tuleb käituda nende reeglite järgi, mida ette kirjutatakse, ja nende reeglite järgi toimimisel õlitehas seda jalajälge kindlasti vähendab.

16:33 Esimees Henn Põlluaas

Keit Pentus-Rosimannus, palun!

16:35 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Austatud peaminister! Ma jätkan õiglase ülemineku fondi teemal. Õiglase ülemineku fond on 7,5 miljardi euro suurune fond, mis võimaldab Eestis toetada tuge vajavaid sektoreid 125 miljoni euroga ehk Eesti osa sellest on 125 miljonit eurot seitsme aasta kohta. See on seitsme aasta kohta väike summa ja ma olen kindel, et te olete asunud pidama läbirääkimisi, et seda summat oluliselt

kasvatada. Nendes läbirääkimistes me tahame parlamendi poole pealt kindlasti toeks olla, sest kasvatada seda summat tuleb. Kuidas teile tundub, kas õlitehasesse investeerimise otsus parandab nendel läbirääkimistel Eesti positsiooni, kui on teada, et Euroopa Komisjon soovib toetada ainult kliimanetraalsusele ülemineku eesmärgi heaks kiitnud riike, või pigem kahandab Eesti perspektiivi seda 125-miljonilist summat kasvatada?

16:36 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Ma arvan, et on väga õige, et toome Riigikogus välja niisugused väga konkreetsed teemalõigud, nagu teie oma küsimuses tõite. Kõigepealt, ma arvan, et ma palju ei eksi, kui ütlen, et õiglase ülemineku fond tuli tõsiselt pildile selle aasta alguses, jaanuari alguses. Komisjoni uus president, endine Saksa kaitseminister proua Ursula von der Leyen ütles, et õiglase ülemineku fond on õige asi. Ja ma arvan, et see ongi õige asi. Nüüd, me võime ka täna, 20. aprillil 2020. aastal öelda, et tegelikult pole õiglase ülemineku fondi ju olemas, sest MFF-i pole olemas, ja niikaua, kui MFF-i pole olemas, pole põhimõtteliselt midagi olemas, pole olemas ka järgmise Euroopa Liidu eelarve suurus. Selge on see, nagu Katri Raik vist ütles, et me elame hoopis teistsuguses ühiskonnas ja situatsioonis, kui elasime – kui ma ei eksi – 27. veebruaril. Ja see on õige.

Nüüd õiglase ülemineku fondist ja sellest, mis põhjusel see tekkis. Räägin ülemkogu aruteludest. Ülemkogu arutelud olid seotud sellega, et kliimanetraalsusest rääkides – läheme eelmise aasta lõppu ja selle aasta algusesse – ütles nii mõnigi riik, et võrreldes teiste riikidega oleme me viimase poolesaja aasta jooksul arenenud hoopis teistmoodi, meie investeerimisvõimalused on olnud palju nõrgemad, okupatsioon on olnud jne. See oli – kui ma ei eksi – 2019. aasta kevadel või juunikuus, kui Eesti oli üks, kes ütles, et täna ei saa me otsustada. Seal oli neli riiki, kui ma ei eksi. Jutt on sellest kliimanetraalsusest, mis te sisse tõite. Meie ütlesime välja, et soovime rakendada väga sellist teaduslikku ja põhimõttelist lähenemist seoses sellega, kas Eesti on 2050. aastaks Euroopa kliimanetraalsuse saavutamiseks valmis või ei ole. Siin tuleb öelda suur tänu nendele teadlastele, kes võtsid selle teema üksipulgi lahti ja näitasid, et toonaste hindade tasemel läheb vaja 17 miljardit, et Eesti suudaks Euroopa kliimanetraalsuse eesmärgi 2050. aastaks täita. Ja selleks peavad tegema koostööd nii era- kui ka avalik sektor. Olgu öeldud veel, et erasektori panusena nähti ette 2/3.

Nüüd, õiglase ülemineku fond tuli väga tugevasti pildile ka seoses sellega, kuidas seda kasutada. Siin tulid esile mõned Euroopa Liidu riigid, näiteks Poola, aga ka Eesti, kes ütles, et Poolal on kivisüsi, aga meil on põlevkivi. Ma mäletan, et tegin veel sellise tembu, et viisin kohtumise ajal põlevkivitüki Ursula von der Leyeni laua peale. Ta ei olnud pahane. Ma ütlesin, et näete, selline kivim või kamakas on täiesti olemas. Ja siis sai seal tõesti kõvasti läbi räägitud. Kõigepealt, muideks, ei olnud põlevkivi õiglase ülemineku fondis üldse sees. Siis sai see sinna sisse pandud ning me hakkasime vaidlema tööjõu- ja tööturunäitajate üle, et kas – kui ma ei eksi – neljas kriteeriumis arvestatakse põlevkivi või ei arvestata. Jah, teil on õigus, see oli 125 miljonit ja lõpuks suurenes see 140 miljonini. Nii et minu tunnetus on täna ikkagi selline, et õiglase ülemineku fond Euroopa Liidu poolt vaadatuna on tõesti see, mis annab selleks energiatransformatsiooniks lisapanuse. Te teate ju, et Eesti valitsus on toetanud Euroopa Liidu sihti saavutada 2050. aastaks kliimanetraalsus. See otsus on kehtiv ja ma arvan, et see on väga õige otsus. Kui nüüd rääkida sellest, kas Euroopa Ülemkogu on selle heaks kiitnud, siis minu teada, kui me viimati seda arutasime, oli veel üks riik, kes ütles, et me vajame nende arutelude jaoks rohkem aega, ja selleks riigiks ei olnud Eesti.

Nüüd õiglase ülemineku mehhanismist. Komisjon tegi 14. jaanuaril 2020 ettepaneku, et selle mehhanismi kaudu hakatakse pakkuma sihtotstarbelist abi, tagades Euroopa Liidus aastateks 2021–2027 vähemalt 100 miljardit eurot majanduslike ja sotsiaalsete tagajärgede leevendamiseks piirkondades, mida kliimanetraalsusele üleminek mõjutab kõige rohkem. Põhimõtteliselt on ju siin ka viidatud neile, kes energeetikas seda transformatsiooni peavad tegema. Mehhanism hõlmab kolme peamist rahastamisvahendit. Tõesti, üks on seesama õiglase ülemineku fond, mille jaoks eraldatakse Euroopa Liidu eelarvest 7,5 miljardit eurot, nagu te väga õigesti ütlesite. Seda tehakse MFF-i ettepaneku raamistikus. Ettepaneku järgi tuleb fondi vahendite kasutamisel lisada riigil endal 1,5–3-kordne panus. See kordaja on 1,5–3 ning see summa peab tulema Euroopa Regionaalarengu Fondi või Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Sellele lisandub veel riiklik omafinantseering. Kokkuvõttes tehakse Euroopa Liidus sel viisil kättesaadavaks hinnanguliselt 30–50 miljardit eurot. Fondi toetus jaguneb liikmesriikide vahel vastavalt jaotusvõtmetele, mille kriteeriumides on kaetud, nagu ma teile ütlesin, ka põlevkivi. Ma veel kord ütlen, et alguses, kui me neid läbirääkimisi pidama hakkasime, see nii ei olnud. Nüüd

arvestatakse näiteks ka majanduse ja süsiniku mahukust ning töökohtade arvu piirkonnas. Kui läbirääkimiste käigus säilib komisjoni pakutud fondi kogumaht 7,5 miljardit eurot, siis on Eesti osa sellest ca 125 miljonit. See on riikide lõikes suhteliselt kõrgeim toetusmäär, ca 95 eurot inimese kohta. Meile järgneval riigil – me alati soovime ennast võrrelda – on see näitaja 65 eurot inimese kohta. Fondist on võimalik anda ettevõtlustoetusi majanduse elavdamiseks, nagu ma enne Katri Raigile vastasin, aga ka toetusi teadus- ja innovatsiooniprojektideks, taastuvenergia, energiatõhususe ja taristu investeringuteks ning meie armsaks digitaliseerimiseks ja digitaalseks ühenduvuseks. Samuti on võimalik anda toetusi töötajate ümberõppeks ja tööotsimise toetamiseks.

Kordan, Keit, sinu küsimusele vastates veel kord oma varasemat vastust, et minu arvates ei anna see õlitehas midagi juurde ega tee olukorda halvemaks. Mul ei ole must valgel ühtegi kirja, et see neljas õlitehas kuidagi olukorda halvendaks või annaks midagi juurde. Ja veel kord, loomulikult ei saa see kesta üle 2050. aasta, see on arusaadav.

16:42 Esimees Henn Põlluaas

Kristina Šmigun-Vähi, palun!

16:43 Kristina Šmigun-Vähi

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! See on tõesti tõsi, et Ida-Virumaa inimesed vajavad töökohti. Ma ei tea ühtegi inimest, kes oleks õnnelik, kui tal ei ole tööd, mida teha, et oma peret toita. See on täiesti loomulik. Minu mure on selline, et me ei tea, milliseks kujuneb maailm mõne aja pärast. Õli, nagu te ütlesite, on atraktiivne kaup, aga me ei tea ju tegelikult, mida tulevik toob. Kas te olete mõelnud ka niisuguse stsenaariumi peale, et mis saab siis, kui õli hind maailmas ei taastu sellele tasemele, et see oleks Eestile ikkagi kasumlik?

16:45 Esimees Henn Põlluaas

Lauri Läänemets, palun!

16:45 Lauri Läänemets

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Eesti kliimaeesmärgid ja energiamajanduse arengukava näevad ette kõvasti rohkem kui 200 tuuliku püstitamise Eestisse. Sellise tuulikute arvu korral tasub kenasti ära Eestisse tuulikute tootmiseks näiteks tehase rajamine. Kui ehitada see Ida-Virumaale, saaks sinna luua vähemalt sama palju töökohti kui 125 miljoni euro eest põlevkiviõlitehases. Need oleksid kõrgelt tasustatud ja pika perspektiiviga valdkonnas ega sunniks avama uusi kaevandusi, ühtlasi oleks riigi toetus erasektorile sedavõrd väike, et saaks toetada veel paljude teistegi töökohtade loomist. Minu küsimus ei ole õiglase ülemineku fondi kohta. Minu küsimus on selle kohta, et kui taastuvenergia perspektiiv on väga hea ja need töökohad oleks selles valdkonnas väga head, siis miks te sinna riigi raha ei investeer. Ja kui te seda teete, siis ehk saate mõne näite tuua.

16:46 Peaminister Jüri Ratas

Jah, see on väga õige. Vastav uuring ja aruanne tuleb vastaval valdkonnal, Rahandusministeeriumil ja Eesti Energial loomulikult enne lõpliku investeringu tegemist veel üle vaadata. Tuleb otsustada viimase info põhjal, mida on võimalik teha. Jah, minu meelest on see kindlasti oluline. Te küsite, kes meist oskab otsustada, mis on viie, seitsme või kümne aasta pärast. Ju on siis aluseks võetud see, et nafta hind maailmaturul alla teatud piiri pikemas perioodis ei lange – võib langeda lühemas perioodis, aga pikemas plaanis ei lange. Ju siis selle pealt on Eesti Energia teada-tuntud naised-mehed arvutuse teinud ja Rahandusministeerium on selle üle vaadanud. Eks ta nii on. Aga anda nüüd, 20. aprillil kolm tilka verd ja öelda, et nafta hind on selline järgmised 15 aastat – ütleme, et tehas valmib 2024, pluss 15 aastat, paneme lõtku ka veel sisse, seega aastaks 2040 –, ma arvan, et seda küll keegi siin täna täpselt hinnata ei oska. Teil on õige küsimus. Loomulikult on iga investeringuga seotud ka riskid ja ohud, kindlasti on nii ka selle väga suure investeringuga.

16:48 Peaminister Jüri Ratas

Suur aitäh! Ma arvan, et see küsimus vajab põhjalikumat vastust, kui räägime Eesti riiklikust energia- ja kliimakavast, nagu te oma küsimuse sissejuhatuses välja tõite. Ma saan aru, et see puudutab teie

küsimuses ajavahemikku aastani 2030. Kui võtta see kava ette, siis tõesti, valitsus on selle kinnitanud 19. detsembril 2019 ja tegemist on "Eesti riikliku energia- ja kliimakavaga aastani 2030". Selle laiem eesmärk on anda Eesti inimestele ja ettevõtetele ning teistele liikmesriikidele võimalikult täpset informatsiooni selle kohta, milliste meetmetega kavatakse Eesti riik saavutada Euroopa Liidus kokkulepitud energia- ja kliimapoliitika eesmärgid.

Selle kava peamised eesmärgid on järgmised. Kõigepealt, Eesti kasvuhoonegaaside heidet tuleb aastaks 2050 vähendada 80% ja, nagu ma arupärimisele vastates ütlesin, aastaks 2030 tuleb heidet vähendada 70%. Nüüd edasi, jagatud kohustuse määрусega kaetud sektorites, nagu transpordis, väikeenergeetikas, põllumajanduses, jäätmemajanduses, metsanduses ja tööstuses, tuleb 2030. aastaks võrreldes 2005. aastaga vähendada kasvuhoonegaaside heidet 13%. Edasi, taastuvenergia – mida te ka täpsemalt oma küsimuses nimetasite – osakaal energia summaarsest lõpptarbimisest peab aastal 2030 olema vähemalt 42%. Energia lõpptarbimine peab aastani 2030 püsima tasemel 32–33 TWh/a. Primaarenergia tarbimist tuleb vähendada kuni 14% võrreldes viimaste aastate tipuga. Samuti on selle kava eesmärk tagada energiasjulgeolek, hoides imporditud energiast sõltuvuse määra võimalikult madalal. Eesmärkide hulgas on ka elektrivõrkude riikidevahelise ühendatuse miinimumkriteeriumidele vastamine, sh Läti-suunalise võimsuse suurendamine ja elektrivõrgu sünkroniseerimine Kesk-Euroopa sagedusalaga 2025. aastal. Olgu öeldud, et juba MFF-ist on Euroopa Komisjon tegelikult päris olulise toetuse kolmele Balti riigile andnud, ka Poola on siin meiega koos, ja see on meie jaoks tähtis. Kava viimane eesmärk on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni kasutamine majanduse konkurentsivõime hoidmiseks. Need on selle kava kohaselt sellised olulised aspektid.

Nüüd tuuleenergeetikast, millest te samuti rääkisite, selle kasutamisest laiemas mõttes ja töökohtade andmisest. Kahtlemata annab tuuleenergeetika ka töökohtasid, aga loomulikult kordades väiksemal määral kui näiteks, ma ei tea, põlevkivenergeetika. Aga me peame arvestama sellega, et me ei ole neid tuuleparke ju viimastel aastatel, isegi üle kümne aasta Eestis eriti arendanud. Põhjuseid on olnud erinevaid – küll ei sobi kõrgus, küll ei sobi visuaalne reostus. Isegi siis, kui teha see mererannikust kaugele-kaugele, üle kümne kilomeetri kaugemale, ikka öeldakse, et ei sobi. Ütleme nii, et ühiskonnas konsensust leida on päris keeruline. Ja Ida-Virumaal on ju tuulikuid. Me ei saa öelda, et Ida-Virumaal pole tuuleenergeetikat. On küll.

Ma tahtsin öelda veel seda, et mul on laual just üks väga huvitav projekt, millest ma soovin juba ülehõõne rääkida oma ametikaaslastega Lätist ja Leedust. Aga ma soovin sellest tegelikult rääkida ka Põhjamaade ja Balti riikidega. Ja see puudutab seda, et hakata tõsiselt minema edasi merealuste kaablite arendamisega Põhja ja Balti regiooni vahel. Üks mõte, väga konkreetne mõte, millega me tahame algust teha, on Liivi lahes Eesti ja Läti merepiiril seotud just tuuleenergeetikaga. Aga minu meelest tuleks kohe vaadata terviklähendamist, terviksüsteemi ja siin on oluline ka Põhjamaade ja Balti riikide ühiseisukoht, ühispõhimõte.

16:51 Esimees Henn Põlluaas

Aitäh! Raimond Kaljulaidi saalis ei ole, aga tema on niikuinii oma küsimuse juba esitanud. Arupärimise puhul saab esitada ainult ühe küsimuse, nii et kustutame tema nime ära. Järgmisena küsib Hele Everaus. Palun!

16:53 Hele Everaus

Hea austatud eesistuja! Austatud härra peaminister! Oma tervishoiutulemustelt seisab Eesti kahjuks nii OECD riikide kui ka Euroopa Liidu maade hulgas päris lõpus. Ja kui me vaatame Eesti eri regioone, siis Ida-Virumaa on kahjuks Eestimaa piirkondade seas lõpus. Mida see tähendab? See tähendab seda, et seal elavad inimesed oluliselt lühemalt, seal haigestuvad kuni 14-aastased lapsed poolteist korda sagedamini hingamisteede haigustesse, seal on Eestis kõige suurem suremus südame ja veresoonkonna haigustesse ja kasvajalistesse haigustesse. Osa neist võib olla seostatav keskkonnamõjudega ja osa ka sotsiaalsete probleemidega, näiteks kõige suurem immuunpuudulikkuse viiruse ehk HIV kandlus. Ma tahan küsida järgmist. Ilus sõna "kliimanetraalsus" omab Ida-Virumaa inimeste jaoks igas mõttes väga konkreetset tähendust ja õlitehas on tõenäoliselt vähem saastav, aga mina küsin selle kohta, kas on tehtud väga konkreetseid analüüse ...

16:54 Esimees Henn Põlluaas

Aeg on läbi!

16:54 Hele Everaus

... Ida-Virumaa piirkonna inimeste tervise seisust. Kuidas me selle asjaga edasi läheme ja missugused on kavandatava tehase võimalikud mõjud?

16:55 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma ütlen kohe ära, et mul ei ole praegu seda infot, milline on õlitehase mõju rahvatervisele, käepärast. Ma kindlasti lasen selle analüüsi, niipalju kui seda on, teile saata ja vaatan selle ka ise üle. Aga kogu see kirjeldav pool, mida te rääkisite, on kahjuks õige. Ma nüüd täpselt ei tea, mis konteksti teie põlevkivi panite, aga te tõite oma küsimuses välja sellise sotsiaalse tausta või inimeste sotsiaalse poole. See on tegelikult see, mida ma rõhutasin või vähemalt püüdsin rõhutada eelnevalt vastates, et kui me räägime – vist oli härra Juske, kes küsis – ainult keskkonnast, siis see on üks teema, aga tänapäeva ühiskonnas räägitakse jätkusuutlikust arengust, säästvast arengust. Ingliskeelne sõna – ma nüüd vabandan siin Riigikogus – selle tähistamiseks on *sustainable development*, see oli väga levinud 1990-ndate lõpus ja 2000-ndate alguses. Eks nüüd on uusi sõnu välja mõeldud, aga see mõte on ju sama olnud. Mõte on selles, kuidas me inimestena suudame muutavas keskkonnas suureneva keskkondliku jalajälje taustal, mida mina ja me kõik tekitame, majandusega arvestada ja kuidas me suudame sotsiaalse poolega arvestada. Minu meelest ei saa ühtegi sellist suurt projekti – 125 miljonit või kogu see õlitehas on ju hiiglama suur investeering, rahaliselt väga suur – ainult ühe külje pealt vaadata. Kui nüüd küsida, nagu te õigesti küsite, et milline on selle mõju rahvatervisele, siis tuleb siia ka see teine pool juurde panna, et tõesti, selles sektoris on Ida-Virumaal, ma arvan, ühed kõrgeimad palgad. Ja küsimus pole ju ainult selle konkreetse isikuga, vaid ma arvan, et suure tõenäosusega on olulised ka selle leibkonna, ütleme, elujärg ja hakkamasaamine. Ma vaatan selle rahvatervise aspekti üle, ma luban, ja annan teile võimalikult ruttu ülevaate.

16:55 Esimees Henn Põlluaas

Jevgeni Ossinovski, palun!

16:57 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Austatud peaminister! Ma konkretiseerin ühe kolleegi küsimust. Tegemist on umbes 300 miljoni eurose investeeringuga maksumaksja raha arvel olukorras, kus pangad seda tüüpi projekte rahastada ei taha. Rahandusminister Martin Helme ütles komisjonis, et pangad on ideoloogilised – nad ideoloogilistel põhjustel ei taha seda teha – ja nii terves maailmas. No pigem on vist kohasem arvata, et pangad hindavad võimalikku riski, sh poliitilist riski, adekvaatsemalt kui Martin Helme. Nüüd, küsimus on lihtne: mis saab siis, kui aastal 2024 on nafta hind alla 45 dollari barreli kohta ja maksumaksja raha, 300 miljoni euro eest ehitatud tehase ei käivitu, lihtsalt ei käivitu, sest hinnad on madalad? Õige mitmed eksperdid seda usuvad. Kui juhtub, et te olete sel ajal veel peaminister, siis kas te võtate poliitilise vastutuse ja astute tagasi või palute seda teha Hando Sutteril? Ma küsisin Hando Sutterilt sellesama küsimuse.

16:58 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! Armas Jevgeni! Sinuga siin poliitretoorikas võistelda – mina jään alla. 1 : 0, sinu võit! Mis sa nüüd tahad, et ma ütleksin? Seda, kui kaua keegi on peaminister? No ma ei tea, kui kaua keegi on peaminister.

Aga tuleme selle küsimuse sisu juurde. Seda küsis ju ka Riigikogu liige Kristina Šmigun-Vähi. Ta esitas põhimõtteliselt sama küsimuse, viidates võimalusele, et nafta hind võib olla maailmaturul kõvasti väiksem kui see, mida näitavad need numbrid, mille Eesti Energia on praegu paberile pannud. Selge on see, et väga suure tõenäosusega a) ei ole siis mõtet sellist õlitehast käivitada ja b) keegi ei osta sellise sisendiga õli. Kindlasti on risk olemas. Küsimus on selles, kas seda riski hinnatakse täna minimaalseks, keskmiseks või maksimaalseks. Sinu küsimus oli niivõrd konkreetne, 2024. aasta kohta. Ma vastasin enda meelest ju ka Kristina Šmigun-Vähile, et hea küll, kui viie aasta pärast on selline hind, aga me ei tea, mis on seitsme aasta pärast, kümne aasta pärast või, ma ei tea, 12 aasta pärast. Ma arvan, et on päris keeruline öelda, milline on nafta hind maailmaturul nelja-viie aasta pärast, samas mingisugune sisend on ju olemas ka varasematest aastatest ja aastakümnetest.

Nüüd, sinu küsimuse viimane pool: kes vastutab? Õlitehase rajamise otsuse, 300 miljonit maksva otsuse

peab tegema ikkagi Eesti Energia nõukogu. Kas turult saadakse laenu või mitte, mina nende läbirääkimistega kursis ei ole. Kui sa poliitilise vastutuse kohta tahad küsida, siis sa tead ju väga hästi, kes valitsuses poliitiliselt vastutab. See on alati nii, et kui asjad on halvasti, siis vastutab peaminister, ja kui asjad on hästi, siis vastutab kogu valitsus. Nii lihtne see ongi.

16:59 Esimees Henn Põlluaas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

17:01 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Härra peaminister! Viimaste nädalate jooksul on Riigikogu võtnud vastu lisaeelarve ja valitsus on kinnitanud hulgaliselt abiprogramme. Mul on selline tagasihoidlik palve: kas oleks võimalik edastada meile selle raha jaotus, mis läheb üle Eesti jagamisele? Tõenäoliselt oleks see Ida-Virumaa jaoks argument, kui oleks olemas selline tabel, milles on näidatud summad, et näiteks teede remondi jaoks on raha nii palju, sellest nii palju läheb Ida-Virumaale ja see moodustab sellise protsendi. Veelgi huvitavam oleks Ida-Virumaa jaoks – mitte niivõrd selle saali jaoks – see, kui selles tabelis oleks näidatud ka raha jaotus eri omavalitsuste vahel. Kõikide nende programmide rahaline jaotus, olgu see 30 miljonit, 70 miljonit või 6 miljonit, oleks ehk parim vastus selle debati lõpetamiseks.

17:01 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Indrek Saar, palun!

17:02 Indrek Saar

Aitäh sõna andmast! Lugupeetud peaminister! Kõigepealt ma avaldan lootust, et selle esimese küsimuse taustal ei ilmu järgmine kord Kesknädalas mullikest, kui palju Keskerakonna valitsusliikmed Ida-Virumaale raha tõid. Aga nüüd küsimuse juurde. Jevgeni Ossinovski viitas, et rahandusminister Martin Helme väitis majanduskomisjonis, et riik peab andma Eesti Energiale 125 miljonit, sest pangad seda projekti ideoloogilistel põhjustel ei rahasta. Mina olen siia maani aru saanud, et pangad püüavad igasugustest ideoloogiatest ennast eemale hoida. Nende ainuke ideoloogia on see, kas ettevõtmine on majanduslikult tasuv või mitte, kas nad saavad oma laenuraha tagasi või mitte. Kas te nõustute Martin Helmega, et praegusel juhul pangad ideoloogilistel põhjustel ei taha seda projekti rahastada? Ja kas te oskate selgitada, millised need ideoloogilised põhjused on?

17:02 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Vastus on, et jah, loomulikult saame saata. Aitäh teile eelarve eest! Suur tänu selle töö eest ja eelarve vastuvõtmise eest! Seal on tõesti sees, nagu te ütlete, teede raha, kriisimeetmed, investeringud. Täpselt need meetmed peaksidki tulema arutelu alla sel neljapäeval ja reedel, 23. ja 24. aprillil. Ja vähemalt see, mida riigihalduse minister meile täna pakub, ongi see, et kõikides tabelites on esitatud numbrid 79 omavalitsuse kohta ehk numbrid on omavalitsusepõhised. Kui me oleme selle valitsuse tasandil kokku leppinud, siis loomulikult saadame selle edasi. Siin ei ole mingit küsimustki.

17:02 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile! See Keskerakonna reklaam, nagu te ütlesite, suurte mullidega – ma olen öelnud, et see oli vale info, vale reklaam, see ei ole Keskerakonna raha ja ma olen vabandust palunud. Ma olen nõus, et kui te tahate siin edasi pahandada ja sellele näpuga näidata, siis loomulikult on teil see õigus. Aga ma vastan ikka samamoodi, et see oli vale reklaam. Ju te olete lugenud ka minu kommentaari. Ma olen nõus, et te võite jäädagi seda reklaami siin välja tooma.

Mina ei tea, mis kujundi tõi rahandusminister sellist vastust andes. Ma saan aru, et see oli majanduskomisjonis, nagu te ütlesite, või rahanduskomisjonis. Eks need, kes selle komisjoni liikmed olid, saanuks ju küsida, mida ta selle all mõtles ja mis need ideoloogilised kaalutlused on. Minu teada tegutsevad pangad turgudel ikkagi teisel kaalutlusel, see on eeskätt kasumikaalutus, kasumi tagaajamine. Aga ma tahan öelda sedagi, olles vestelnud täna ühe pangajuhiga, Eestis tegutseva Skandinaavia panga juhiga, et on ka neid näiteid, kus pangad tõesti püüavad inimestele ühel hetkel appi tulla, ka konkreetselt selle kriisi valguses. Minu teada soovib pangaliit kokku leppida, et kui inimesed, kes on kaotanud töö ega suuda oma igakuist makset tasuda, paluvad maksepuhkust, siis seda neile

antakse. See on hea näide. Olen kuulnud – ma ei tea, kas seda võimaldavad kõik pangad, aga osad pangad küll –, et siis, kui seda lepingut muutma hakatakse, ei küsita ka lepingu muutmise tasu, mis mõnikord on ju sadu või tuhandeid eurosid.

Nii et ma arvan, et üldjoontes käituvad pangad ikkagi nii, nagu ärimaailmas on kohane, et olla jätkusuutlik ja teenida kasumit. Kuid esineb ka niisuguseid sotsiaalseid aspekte nagu see üks näide, mille ma teile tõin, aga loomulikult on ka olukord teine ja palju-palju keerulisem.

17:04 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Urve Tiidus, palun!

17:04 Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Ühe oma varasema vastuse lõpus mainisite te huvitavat asja, et sel nädalal tutvustate te valitsuse liikmetele üht huvitavat projekti, mis puudutab merealuste energiakaablite rajamist Liivi lahte. Minus tärkas uudishimu ja ma küsin, kas te saate sellest natuke lähemalt rääkida. Kas see on midagi muud kui Balti riikide lahtilülitamine Venemaa energiavõrgust, mis peaks tehtud saama aastaks 2025?

17:05 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma ütlesin, et see on minu laual, aga loomulikult tuleb ühel hetkel ka valitsuses arutada, kas minna sellega edasi või mitte. Eeskätt puudutab see uuringuid. See ei ole mingisugune alternatiiv sünkroniseerimisele 2025. aastal. Selge see, et ühel hetkel me võiksime näha palju laiemat tervikpilti, kuid see on võimalik ikkagi mitmete-mitmete aastate pärast. Aga ma arvan, et see tervikpilt võiks ühel hetkel tõesti laual olla. Hetkel selline konkreetne samm, millest me oleme rääkinud näiteks minu Läti ametikaaslasega, on seotud tõesti ühise tuulepargi arendusega, mis võiks olla Liivi lahes Eesti-Läti merepiiril. Kuid ma arvan, et seda võiks edasi arendada ja et ühel hetkel võiks see olla palju laialdasem.

17:06 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Heljo Pikhof, palun!

17:07 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh teile selle väga olulise küsimuse eest! Mina arvan, et erainvestorid on väga asjalikud ja oskavad kindlasti riske väga õigesti hinnata. Nüüd, see on tõsine küsimuste pundar, mille te praegu lauale tõite. See on täiesti uus nurk selle arupärimise küsimuste ja vastuste voorus ning ma arvan, et seda tuleb põhjalikult käsitleda.

Tähendab, üldjoontes ma jään selle seisukoha juurde, nagu ma vastasin neljanda küsimuse lõpus. Vastus oli selline, et mis puudutab eelrafineerimistehast, siis selle rajamise otsust praegu pole. Valitsuse kliima- ja energiakomisjon arutab seda teemat tõenäoliselt selle aasta maikuus, kui valmib uus tasuvusuuring. Aga ma veel kord rõhutan, et kõik oleneb koroonaviirusest, arutelu võib edasi lükkuda ja mitte olla maikuus. Valitsuse otsused tuginevad otsuse tegemise hetkeks olemasolevatele eelrafineerimistehase analüüsidele, aga ka riigiabi analüüsidele. Selle juurde ma jään. Tõesti, ongi huvitav, et selles küsimuste ja vastuste voorus pole keegi eelrafineerimistehast nii põhimõtteliselt välja toonud nagu teie. Selles mõttes on küll õige, et selle teema üle oli ju väga tõsine dispuut ka ühiskonnas. Ja tõesti, eelrafineerimistehase kohta pole meil mingit otsust.

Nüüd, teie toote välja kaks tublit erasektori ettevõtet Alexela ja VKG. Alexela otsust ma nii hästi ei tea, mul lihtsalt võib-olla pole nii palju kokkupuuteid, aga VKG oma tean ma küll. Nemad on öelnud, et nemad sooviksid, et riik sellesse eelrafineerimistehasesse panustaks, et tekiks selline grupp või konsortsium, kus oleks riigiettevõtte, vähemalt üks erasektori ettevõtte, aga võib-olla ka Alexela. Selle peale tekkis arutelu käigus küsimus, et kui riik tuleb kampa, siis laenamine kõik sinna raha. Oli huvitav moment, et siis see huvi nii suur enam ei olnud. Võib-olla on ka see olnud üks põhjus, miks me tõesti soovime eelrafineerimistehast veel tõsisemalt kaaluda. Seda otsust me langetanud ei ole. Aga see on nüüd palju suurem amps, ka rahalises mõttes, kui on õlitehas. Kui ma väga varest ei mäleta, siis ma arvan, et see oli ca 600 miljonit, 500–600 miljonit. Ma ütleks, et kui härra Ossinovski ekspertiisile tugineda, mille järgi uus õlitehas läheb maksma 300 miljonit, siis see, millest mina räägin, läheb maksma kaks korda rohkem, 100% rohkem. Nii et seda otsust me langetanud ei ole. Tõsi, ühiskonnas

on neid, kes ütlevad, et kui te teete õlitechase, siis see on nn poolrafineerimistehas ja selle toodang ei ole veel lõpp-produkt. See peab veel kuskile töötlemisse minema, milleks Eestis võimalust ei ole, ja alles siis saab seda laevade ja rongide kütusepaaki panna. No vot, selle üle ongi vaieldud. Mõned ütlevad, et seda on igal juhul vaja, sest siis oleks see produkt palju likviidsem ja siis seda kindlasti ostetaks ja ka järelturg oleks palju kindlam kui õlitechasel. Aga ka amps on palju suurem – nagu ma ütlesin, võrreldes härä Ossinovski ekspertiisiga on see kaks korda suurem. Seda otsust me langetanud ei ole.

17:08 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Miks on teie meelest nii, et erakapitalil põhinev põlevkivitööstus, nii Alexela kui ka VKG soovivad saada riigi käest toetusraha ning on loobunud edasisest investeerimisest põlevkivi töötlemise võimalustesse? Muu hulgas on VKG öelnud, et ei soovi panna raha eelrafineerimistehasesse. Küll aga peab maksumaksja teie nõudmisel andma suure riskiga ärisse miljoneid. Kas erainvestorid on pimedad ega näe seda roosat unenägu, millest Hando Sutter kõneleb?

17:11 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Dmitri Dmitrijev, palun!

17:11 Dmitri Dmitrijev

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Meie kolleegid on siin väga palju küsinud investeringute mõistlikkuse kohta ja siin pean ma kindlasti nendega nõustuma, et pangad hindavad enda riske. Aga mida teha, kui regioonis on turutõrge, kui meie tagatisvara maksumus on tunduvalt väiksem kui näiteks Tallinna ja Harjumaa piirkonnas ning selle tõttu on ka laenuraha saamine tegelikult raskendatud? Selle probleemiga on kokku puutunud näiteks Ida-Virumaa Tööstusala Arendamise SA esindajad, kes püüavad juba aastaid regiooni uusi töökohti luua. Siinkohal ma pean küsima, kui palju on riik valmis sekkuma ning üldse peab sekkuma ja toetama suurema riskiga investeringuid regioonidesse, et aidata nende arengut.

17:11 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Ma arvan, et see on väga õigustatud ja väga õige küsimus. Mina isiklikult pooldan seda kahe käega, vastasel juhul ongi nii, et investeringuid sinna ei tule. Neid investeringuid turu tavatingimustes võib-olla ei tehtagi. Loomulikult peab toetama. Ma tulen veel kord selle juurde tagasi, nüüd vist juba kolmandat korda, et kui meie oleme Ida-Virumaalt nii palju saanud – Eesti on palju saanud, Eesti ettevõtlus on palju saanud –, siis on sinna vaja ka tagasi anda. Ja seda, mis on tagasi antud, olgem ausad, on kordades vähem. Seda on kordades vähem!

17:12 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh, austatud peaminister! Teile rohkem küsimusi ei ole. Läheme läbirääkimiste juurde. Mihhail Stalnuhhin, 5 + 3 minutit, palun!

17:15 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härä juhataja! Härä peaminister! Kolleegid! Ennekõike tahan tänada kõiki, kes sellele arupärimisele alla kirjutasid! See näitab, et te valutate südant ja Ida-Virumaa ei ole teile täiesti ükskõik. Aga kuna mina olen selliseid debatte siin kuulnud juba peaaegu 20 aastat, siis tekib küsimus, kes on süüdi, et Ida-Virumaal lood niiviisi on. Siin tuleb tahes-tahtmata meelde üks laul, mida ma noorpõlves ühikas laulsin: "Eks vastutust võta see kanda, kes ülevalt vaatab meid pealt." Kui te mu lõpuni ära kuulata, siis saate aru, et mul on õigus. Keegi ei vastutagi selle eest.

Sajandi alguses, 2004. aasta paiku oli Ida-Virumaal ajalooliselt kõige väiksem tööpuudus. Narvas pole mitte kunagi peale 2005.–2006. aastat olnud niiviisi, et tööpuudus oleks olnud alla 4%. See oli fantastiline tulemus. Kõik arenes, kuidagi liiga hästi arenes, pidi midagi ära rikkuma. Tuli Nord Stream. Me juba aplodeerisime Sillamäele, õnnitlesime Tiit Vähit, et tuleb teenindusjaam, 200 töökohta, sadu miljoneid riigieelarvesse. Ja siis see saal, sel ajal olid siin rohelised, tõstatas debati – mina olin siis küll Narvas, vaatasin seda telerist –, et ei, meie oleme vastu, mitte mingil moel! Härä Aaviksoo kahtlustas, et see gaasitoru võib pauku teha kogu 1000 kilomeetri pikkuselt. Isegi Ansipil viskas tol ajal üle. Ma lihtsalt tuletan teile meelde: 200 töökohta alaliselt, 2000 töökohta ehitamisjärgus, pidev transiit ja pidev

transiidimaks riigieelarvesse. Ja kõik lasti käest selle nimel, et miitingut korraldada ja sellest mõju saada ja kunagi kuskil rääkida mingisugust sellist juttu, et mina olen patrioot. Pärast tuli üks reformist – Antropov oli tema nimi – Ida-Virumaale, tegi seal saadet, kus rääkis, et pole midagi, Euroopal on ühest torust vähe, Venemaa hakkab tõmbama teist toru ja seda me teistele ei anna. See on tsitaat. Tema ja teie kõik saite juba siis aru, millise hoobi olite andnud Eesti majandusele, ennekoike Ida-Virumaale. Ma kirjutasin mõned asjad välja. Pronkssõdur. Üks peaminister äkki teatab: ah, meil pole Vene transiiti vaja! Lätlased ütlesid aitäh ja Ventspils teenindas 12 aastat Vene transiiti. Üks osa läks Lätti, teine osa läks Soome ja Rootsi. Nemad said selle raha, mille meie olime lihtsalt riigikassast välja visanud. Ja mille nimel? Selleks, et kembelda, hüpelda ja näidata, kes on siin saalis kõige suurem patrioot. Sadam. Ma tuletan teile meelde, et meil oli fantastiline plaan Sillamäe ja Tallinna sadama arendamiseks. Palju tööd oli juba tehtud. Alles peale 2007. aastat, peale pronkssõdurit hakati arendama Ust-Luga sadamat. Ma käisin seal 2005. aastal. Siis oli seal tühi plats, praegu on see Euroopa suuruselt kolmas sadam, 180 miljonit tonni aastas. Poliitiline käsk selle arendamiseks tuli peale kõike seda, mis toimus 2007. aastal. Sai kembeldud, sai näidatud, kes on patrioot. Nüüd saage vastu taskut! 2014. aasta ja sanktsioonid. Räägin Narva taustal, sest seda ma tunnen. Narval on kaks võimalust areneda. Üks on tööstuspargid, neid on meil praegu juba neli, kõige suurem on tehtud riigi abiga. Selgitasin kaks aastat Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile, milleks meil seda maad vaja on. Aastaid võttis planeering, kõik ülejäänu. Meil oli kogu jaotus tehtud, meil oli enamik maatükke juba broneeritud. 2014. aasta ja jälle algab miiting, kurat! Neil revolutsioonimadrustel käib kogu aeg üks suur miiting. Peale seda me jäime broneeringutest ilma. Ainult üks firma jäi alles, kellel on praegu 350 töökohta, toodab väga head asja, veefiltreid. Aga neid oli veel 12. Kõik jäid toppama, kõik jooksid laiali.

See aasta. See avaldus, mis siin tehti ja mille nimel räägiti, kuidas ajalugu ei tohi moonutada. Esiteks, kui palju siin saalis on neid ajaloolasi, kes üldse seda ajalugu teavad? Ma tahaks teada, kellega annaks siin vaielda. Istume maha. Tee mulle selgeks, mis seal avalduses kirjas on. Mis tuleb selle tagajärjel? Praegu ei oska ma seda veel öelda, aga midagi tuleb kindlasti ja hoobi saab jälle Ida-Virumaa. See ei ole lihtsalt mõeldav, et Ida-Virumaa saaks areneda, ilma et ta teaks, mis juhtub homme.

Siin tõstatati küsimus nafta hinna kohta, öeldi, et me ei tea, milliseks see muutub. Praktika on näidanud, viimase kahe kuu jooksul on elu meile näidanud, et me ei tea isegi seda, mis juhtub naftaga, põlevkiviga homme. Aga tegelikult on küsimus ka selles, et me ei tea, mis juhtub meie majandusega ja millise hoobi me saame seetõttu, et siin ei ole mitte mingisugust vastutust ei riigi ega valijate ees.

Kui ma siia tulin, siis olin üsna ükskõikne, sest ma olen seda kõike juba sada korda kuulnud ja ma tean, milles on vastus ja milline see vastus on, aga järjekordselt läksin marru. Nii et palun vabandust, kui teid see vihakõne riivas, aga tõe peale solvuda ei tohi. Sest mina rääkisin sulatõtt sellest, mida me siin saalis teeme. Nendest miitingutest saavad hoobi ääremaad, Kagu-Eesti ja Ida-Virumaa, kus inimesed teile selle eest mingeid tänusõnu muidugi ei ütle. Aitäh!

17:20 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Katri Raik, palun!

17:23 Katri Raik

Head ametikaaslased! Hea peaminister! Emotsionaalsetel ja üksmeele otsimise aruteludel ütles president Lennart Meri, et meie erakond on Eesti. Täna võime öelda, et meid, kes me oleme siin saalis, ühendab Ida-Virumaa. See teema, millest me täna oleme rääkinud, on sügavam ja laiem. Heade kolleegide Dmitri Dmitrijevi ja Mihhail Stalnuhhiniga me elame Ida-Virumaal ja ma usun, et nad jagavad minu ütlemist, et valus on vaadata inimeste hirmu tuleviku ees. Mina olen mures siseturvalisuse pärast, kui tööpuudus kasvab üle 20% ja kui ei tule täiendavaid tööturumeetmeid. Ma loodan, et sõltumata erakondlikust kuuluvusest me nende poolt hääletame.

Me oleme täna rääkinud väga palju õlitehasest, oleme rääkinud õlitehase jalajäljest ja oleme seda meelt, et see jalajalg on suur. Ühe õlitehase ehitamisel saavad tööd paljud kohalikud inimesed – me ei tea, kui palju –, pärast hakkab otse õlitehases töötama umbes 140 inimest, muidugi on ka kaasnevaid töökohti. See ei ole kogu Ida-Virumaa probleemi lahendus, nii väita on kindlasti lühinägelik. Alati küsitakse, mis siis on see teine idee. Kui teist ideed ei ole, siis pole ka millestki rääkida. Võimalik, et see on agropark, mis rajatakse elektrijaamade juurde. Kindlasti on ilus Dmitri Dmitrijevi esitatud ja peaminister Jüri Ratase kiidetud idee garanteerida kohalike ettevõtete laene. Kokkuvõttes tuleb öelda, et Ida-Virumaa vajab õiglase ülemineku raha, mis ei ole kuidagi müstiline. Kui me Ida-Virumaast

räägime, kordub kogu aeg üks number – 125 miljonit. Ei ole 125 miljonit, vaid on 500 miljonit pluss erinevad laenumehhanismid. Ma usun, et süüdlase otsimine ei ole üldse mõistlik tegevus. Kui kohalike inimeste käest küsida – ma oma näoaraamatu kontol täna küsisin –, mis on nende meelest Ida-Virumaa suurim mure, siis öeldakse, et oodatakse toetust, oodatakse töökohti. Inimesed ei taha ju kodus olla, ei taha olla nõrgas positsioonis. Küsitakse, kas Eesti riik mõistab meid. Ma usun, et ka Eesti riik ei saa olla süüdi. Aga meie oma tööga esindame riigi otsuseid ja me teeniksime ära kohalike inimeste lugupidamise ja austuse, kui leiaksime Ida-Virumaa küsimustele lahendusi. Muidugi peame arvestama, et meil on ka Kagu-Eesti ja Saaremaa ja lõppude lõpuks Tallinngi, aga püüame vaadata üksmeeles Ida-Virumaa poole. Ma usun, et see oleks üks väga hea tegu ja teeks hea kolleegi Mihhail Stalnuhhini tuju ka kindlasti paremaks. Aitäh!

17:24 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Jevgeni Ossinovski, palun!

17:26 Jevgeni Ossinovski

Aitäh, austatud istungi juhataja! Ma palun kolm minutit lisaaega endale.

17:26 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

5 + 3 minutit, palun!

17:27 Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud kolleegid! Mul ettevalmistatud kõnet ei ole, aga olen selle teemaga pikalt tegelenud ja mul on mõned remargid. Need said küll juba esitatud siin mainitud komisjonide istungil, aga ma arvan, et need väärivad kajastamist ka Riigikogu suures saalis, kuna õlitehase investeeringu puhul on tegemist otsusega, mis on sündinud ajal, kui normaalne ühiskondlik diskussioon on pärsitud. Sellest tulenevalt ei ole ka korralikku ühiskondlikku arutelu tekkinud ja ma arvan, et see on selle otsuse puhul demokraatia mõttes kõige halvem asjaolu, see, et ta just praegu on vastu võetud. Need poolt- ja vastuargumendid, liitlased ja vastased on teada olnud pikka aega ja seda tüüpi otsuseid peaks langetama ajal, kui on võimalik normaalsete demokraatlike mehhanismide toimimine. Need aga hetkel ei toimi, muu hulgas on piiratud kogunemisvabadus.

Ma tahan juhtida tähelepanu kahele teemale põlevkiviõlitehase või põlevkivitööstusega seonduvalt, aga enne väike remark. Mina alustasin oma poliitilist elu aastal 2011, kandideerides Ida-Virumaal. Kaks korda olen sealt ka valituks osutunud. Kogu see aeg on seal ühiskondliku diskussiooni keskmes olnud põlevkivisektori hääbumine ja sellega seonduv ebakindlus. 2011. aastal – kolleeg Dmitrijev mäletab seda väga hästi, ta oli tollal Kiviõli linnapea – ähvardas tollane Kiviõli Keemiatööstuse omanik tehase kinni panna, sest ta ei saanud Keskkonnaametiga kaevandusloa osas kokkuleppele. 650 inimest pidi tööta jääma. Mina, noor Riigikogu liige, küsisin tollaselt peaministrilt Andrus Ansipilt, kuidas tema aitab ära hoida sotsiaalset katastroofi Ida-Virumaal. See oli 2012, ma mälu järgi ütlen. 2016 olin ma tervise- ja tööminister, nafta hind olid pretsedenditult madalal. Õudne lugu, keegi ei osanud seda ette näha, sajad inimesed koondatud. VKG isegi lasi lahti, Eesti Energia vist ainult ähvardas. Valitsus tormas Narva eristungit pidama, võttis vastu portsu meetmeid kaevandustasude vähendamiseks, keskkonnatasude tagastamiseks, jumal teab mida. Sotsiaalministeeriumis sai minu eestvedamisel välja pakutud ja välja töötatud täiendav tööturumeede, et inimesed saaksid endale uue töö leida. Ja siis öeldi, et kui me nüüd need asjad saame, siis on kõik, siis on selline rõõm, põlevkivisektor elab toredasti edasi ning inimesed saavad tööd ja leiba. Läks mööda neli aastat ja tegelikult oleme me jälle samas kohas tagasi. Selles kontekstis loota, et mida rohkem me sellesse valdkonda investeerime, seda paremini Ida-Viru maakonnal läheb – kogemus seda kahjuks ei kinnita. Kogemus ei kinnita seda ka mitte üheski teises riigis, kus on kaevandatud kas põlevkivi või kivisütt või seda tüüpi asju, arvestades tänapäevast Euroopa kliimapoliitika konteksti. Need kogukonnad on väga haavatavad seetõttu, et nad on fossiilsest kütusest niivõrd suuresti sõltuvad.

Peaminister juhtis tähelepanu üllatavale paradoksile – esmapilgul üllatavale –, et näete, mõned kolleegid ütlevad, et see on keskkonna jaoks väga halb otsus ja seda ei peaks tegema, aga teised kolleegid ütlevad, et sotsiaalse probleemi lahendus on valitsuse poolt ebapiisav. Aga tegelikult ongi mõlemat korraga, sellepärast ongi see halb otsus. Keskkonna jaoks on ta ühemõtteliselt halb ja sotsiaalse probleemi lahendamiseks on ta ebapiisav. Statistikaameti andmetel töötas mäetööstuses

2000. aastal 8000 inimest. Täna töötab põlevkivitööstuses võib-olla 4000, kui statistikaameti andmetest räägime, siis on see umbes kaks korda vähenenud. Tehnoloogiline protsess on paranenud. Ka selles uues tehases töötab oluliselt vähem inimesi kui vanades tehastes, kaevandused muutuvad efektiivsemaks jne. Näha siin tööhõiveprobleemi lahendusena sadade miljonite investeerimist põlevkivisse, on lihtsalt ebaratsionaalne rahakasutus.

Nüüd, konkreetsemalt õlitehasest. Valitsus on langetanud need otsused ilmselgelt riske piisavalt kaalumata. Komisjonis näitas härra Sutter meile värvilisi pilte – neid oskab ta alati väga hästi näidata – erinevatest hinnaproгноosidest, tuginedes maailma energiaagentuuri hinnangutele. Muu hulgas räägib ta seda, kuidas aastal 2020 eeldatavalt nafta tootmine või tarbimine väheneb vist umbes 0,2 miljonit barrelit päevas. Sellist ilusat graafikut näitas, tugines märtsikuisele analüüsile. Aprillis, ma vaatasin, tegi sama organisatsioon uue hinnangu – paar nädalat hiljem, kui Hando Sutter rääkis – ja juba öeldakse, et nulli asemel on miinus 10 miljonit barrelit päevas. Nii madalat taset ei ole olnud aastast 1995. See on naftatööstuse kõige suurem šokk viimaste kümnendite jooksul. Seda, kui kaua sellest taastutakse ja kas põrand on käes, ei tea mitte keegi. Me näeme mingit nafta hinda, mis on umbes 25 ja 30 dollarit barreli eest, aga mis see tegelikult on, on omaette küsimus. Eesti Energia ütleb, et näete, meil on õli müüdud, sellepärast et meil on sel aastal kogu õlitoodang finantsiliselt kindlustatud ja järgmisel aastal 3/4. Seda küll, raha saadakse kätte, aga õli ei taha mitte keegi. Ei taha seda meie õli praegu mitte keegi, ei taha seda naftat mitte keegi. Reaalne toodang jääb müümata. Rahaliselt tullakse hetkel veel toime, aga toodangulaod on nii täis, et varsti on umbes. Jagatakse täiesti väär infot – ja peaminister seda kahetsusväärsest ka kordas –, kuidas tegemist on väga puhta viisiga põlevkivi töödelda. Tegelikult see nii ei ole, tegemist on kõige räpasema vedelkütusega üldse. Jah, tõepoolest, kui me sellest elektrit toodame, on Eesti emissioon suurem kui siis, kui toodame sellest õli ja selle õli paneb põlema keegi teine. Aga kui me need kaks asja kokku paneme – seda nimetatakse olulusringiks –, siis olulusringi emissioon on põlevkiviõli puhul umbes kolmandiku võrra suurem, kui see on naftast toodetud kütustel. Kohutavalt räpane kütus on see. Loomulikult läheb selle tootmiseks – selleks, et sellest kivist termofüüsilise protsessi käigus õli välja pigistada – energiat vaja rohkem.

Nüüd, mis kõige olulisem – ma tahaks rääkida veel ühest teemast, aga ma ei jõua. Kõige olulisem märk selle asja juures on tegelikult see, millele ei ole absoluutselt tähelepanu pööratud. Eesti Energia võtab oma nafta hinna prognoosides aluseks selle stsenaariumi – rahvusvahelise energiaagentuuri mahud ja hinnad –, mis tegelikult näeb ette, et Pariisi kliimalepet ei täideta ja sisuliselt visatakse see prügikasti. Mõelge ise, Eesti riigifirma paneb raha ja sunnib maksumaksjat panema raha sellele kaardile, et Pariisi lepe lendab õhku ja koos sellega lendab õhku ka lootus, et meil ühiskonnana, inimkonnana õnnestub ära hoida katastroofilised kliimamuutused. See on ikka päris karm sõnum, mida Eesti riik ja koos sellega Eesti valitsus annavad. Aitäh!

17:32 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Keit Pentus-Rosimannus, palun! 5 + 3 minutit, palun!

17:35 Keit Pentus-Rosimannus

Aitäh, hea juhataja! Kolleegid! Austatud peaminister! Üks nendest õppetundidest, mida praegune kriis annab, on see, kui seotud on maailm ning kui habras on maailma toimimine ja tasakaal. Need sündmused, mis näiliselt toimuvad kuskil kaugel, jõuavad siiasamasse ja igasse muusse maailma nurka kohale kiiremini, kui arvatakse. Täna on nii viirusega, aga homme, piltlikult öeldes, on sama lugu kliimamuutustega. Juba oleme me kõik olnud tunnistajaks sellele, kuidas maailma kõige saastatumates paikades on õhk muutunud jälle hingatavaks. Väga saastunud vesi on muutunud jälle puhtamaks. Ja see kõik on toimunud väga kiiresti, see kõik on toimunud loetud nädalate jooksul, ajal, kui oleme oma varasemates käitumismustrites ja -mudelites teinud sunnitud korrektiive. Kui me suudaksime muuta oma käitumist ja harjumusi pidevalt, jäädavalt ning kui me kasutaksime selleks tänapäevast ja puhast tehnoloogiat, siis oleks ka tulemus mitte ajutine, vaid palju põhjalikum. Mulle tundub, et loodus annab meile praeguse pandeemia kaudu väga valusalt märku sellest, et samamoodi edasi lihtsalt ei saa. Ja kui me sellest sõnumist aru saame, siis võib kriis kokkuvõttes anda innovatsioonile väga suure hoo, võib luua töökohtade kaotamise asemel täiesti uusi, tänapäevaseid ja hästi tasustatud töökohti.

Kuidas see kõik haakub Ida-Virumaaga ja selle teemaga, mida me täna siin oleme arutanud? Väga otseselt. Keset praegu käimasolevat kriisi nui neljaks üle 100 miljoni euro kasina perspektiiviga fossiilse kütuse ärisse pannes on valitsus Ida-Virumaa inimestele tegelikult ütlemas, et valitsus nende inimeste

tulevikust sisuliselt ei hooli. Mujal maailmas praegu suletakse õlitehaseid, sest nendel ei ole perspektiivi. Aga meie valitsus, selle asemel et suunata see väga suur rahasumma sektorisse, mis oleks perspektiivikam – olgu see juba mainitud taastuvenergiasektor, olgu see energia efektiivsuse sektor, olgu see teadus või midagi neljandat –, matab üle 100 miljoni euro sektorisse, mis on hääbuv, sektorisse, kuhu maailma suured pangad keelduvad raha paigutamast. Selle eest hoiatavad põhimõtteliselt kõik tõsisemad teadusliku taustaga analüüsikeskused. Ainus, mida valitsus selle otsusega saavutab, on päriselt tulevikku suunatud uute ja tänapäevaste töökohtade loomise pausilepanek Ida-Virumaal, nende otsuste edasilükkamine. Minu eelkõneleja rääkis ebakindlusest, mis on Ida-Virumaal olnud pikka aega probleem, kuid selle hiigelinvesteeringu tulemusena see ebakindluse periood ainult pikeneb. Miks on vaja Ida-Virumaa inimesi sellisel moel hullutada ja lollitada? Mõistetamatu!

Ja lõpetuseks, tõesti, ka täna me kuulsime arupärimisele vastajalt, nagu oleks õlitehas keskkonnale põhimõtteliselt lausa kasulik. Miks sellist juttu ikka veel räägitakse? Jah, õlitehas paiskab Eestis õhku vähem saastet kui põlevkivist elektri tegemine, põlevkivi põletamine elektriks, aga tekkiv saastekogus on ikkagi väga suur ega arvesta kogu jalajälge. Kui lõke põleb ja te proovite seda kustutada varasemast pisut lahjema bensiiniga, siis tulemust see ei muuda. Tulemus on ikka sama. Ja seetõttu pole mõtet sellise enesepettusega enam tegeleda ja rääkida siin parlamendis sellest, kuidas õlitehasesse investeerimine on keskkonnale kasulik ja meelepärane tegu. Aitäh!

17:38 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Tundub, et rohkem läbirääkimiste soovi ei ole. Kas härra peaminister soovib lõppsõnaks sõna? Ei soovi. Head kolleegid! Arupärimisele vastamine on läbitud ja see päevakorrapunkt menetletud.

4. 17:40 Vaba mikrofon

17:40 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Me läheme tänase viimase päevakorrapunkti juurde, milleks on vaba mikrofon. Kõigil soovijail on võimalus pärast haamrilööki registreeruda sõnavõtuks vabas mikrofonis. Palun, Jevgeni Ossinovski!

17:41 Jevgeni Ossinovski

Ma tänan! Esimest korda elus olen ma vabas mikrofonis, kuna tõesti oluline teema jäi käsitlemata – õiglase ülemineku plaan. See on üks oluline asi. Minu meelest on see esimene reaalne lootus, et õnnestub – kuna raha on juba laual, sest kui raha on laual, siis hakatakse lõpuks liigutama, otsitakse koostöövõimalusi ja püütakse tõepoolest lahendusi leida – sellisest ängipõhisest Ida-Virumaast teha ikka lootusepõhine, et me ei peaks kogu aeg vaatama, mis on nafta hind ja mida teeb Nord Pool Spotis homme elektri hind, et teada, kas inimesed saavad oma peresid toita. No ei pea üks piirkond Eestis niimoodi elama. Ja lootus on olemas. Tõepoolest, me saame kokku 500 miljonit seda raha, mis investeerida Ida-Virumaa arengusse. Aga tegelikult väga suur osa sellele lisaks, mida saaks samuti riigi abiga läbi mõelda, on seotud erisuguste tagatud laenumehhanismidega, mis võimaldavad seda investeeringut teha.

Nüüd, sellega seoses on meil üks suur mure: Eesti riigi ministriumid ei oska sellist asja teha. Ei peagi oskama, sest keegi pole seda kunagi teinud. Ma olen aastate jooksul näinud, kuidas tükk aega ei tahtnud ükski ministrium vastutust võtta, et teeks sellise plaani, kuidas põlevkivitööstusest väljuda ja Ida-Virumaale uut arengut võimaldada. Lõpuks selgus, et keegi peab ikkagi hakkama midagi tegema, sest raha on ju laual ja riik tahab seda raha ära kasutada. Aga suund, kuhu see olukord minu meelest juba peaaegu vääramatult triivib, kui siin viimasel hetkel üles ei ärgata, on see, et olemasolevad arengukavad, mis eri ministriumides tehtud on, lihtsalt liidetakse mõnusasti kokku ja öeldakse, et see ongi meie õiglase ülemineku plaan. Ehitame Toila ümber veel ühe jalgrattatee ja ehitame muid toredaid asju, mida me oma kogukonna jaoks ikka oleme teha tahtnud ja muidu jõudumööda teeksimegi – ja kui vaja, siis nimetame selle ümber õiglaseks üleminekuks. Ma olen korduvalt näinud, kuidas tekib lihtsalt üks meetmete kompendium. Ministriumidelt küsitakse, et öelge siis teie oma ministriumi haldusalas, kuhu te võiksite Ida-Virumaal investeerida, eks ole. Aga see pole strateegiline juhtimine. Meile on antud kogu põlvkonna jooksul, üle pika aja, ma arvan, esimene ja loodetavasti mitte viimane

võimalus Ida-Virumaa arengut strateegiliselt suunata, päriselt mõelda ja otsida maailma parimat kogemust. Teistes riikides on selliseid kogukondi olemas, kus on kivistööstusest väljutud ja hakatud tegema midagi muud, meie omaga väga sarnastest olukordadest on jõutud kuskile mujale. Meil on võimalik teha sedasama. Me ei oska seda ise, mitte keegi siin riigis ei oska üksinda maha istuda ja seda plaani kokku kirjutada. See polegi mõeldav. Selleks tuleb kaasata parimat ekspertsi, mis maailmas on olemas, ja ma tean, et mõni riik on seda ka kasutanud, võimalust kaasata teadjaid ja kogemustega inimesi teistest riikidest, ka meiega sarnastest riikidest, kus selliseid asju on tehtud.

Ja teine asi on muidugi see, et igasugune edukas üleminekuplaan eeldab, et kogukond on kaasatud – kaevurid on nõus, et seda tuleb teha, ja nende perekonnad on nõus, kohalik kogukond saab aru. Ja sellest saavad nad Ida-Virumaal juba meist paremini aru, et põlevkivitööstus on väga ebakindel värk. Nad on näinud, kuidas nende sõbrad ja tuttavad on tööst ilma jäänud, kuidas nad ise iga paari aasta tagant värisevad, kas järgmisel kuul on tööd või ei ole. Vaja läheb tegelikult palju laiapõhjalisemat kohaliku kogukonna käivitamist ja kaasamist viisil, mida ei ole Eestis tegelikult sellisel viisil kunagi tehtud. Aga suund, kuhu see plaan hetkel on minemas – ja ka peaministri vastustes eelmise päevakorrapunkti juures oli seda näha –, on selline, et tublid inimesed ministeeriumides töötavad, võtavad oma plaanikesed välja, vallavanemad saadavad oma kirjakesi, kuhu nad tahaksid ehitada uut koolimaja või lasteaeda, ja siis tundub, et näete, me saame öelda, et vinge värk, eks ole, me paneme nii palju miljoneid Ida-Virumaa arengusse. Paneme ka, ja ma ei ütle, et need investeeringud ei ole vajalikud, kahtlemata on neid lasteaedu, haiglaid ja kõike muud vaja. Aga see ei ole tegelikult selle praegu tekkinud *momentum*'i ärakasutamine, et päriselt mõelda, panna kokku ja ühiskonnaga läbi rääkida selgesisuline suuremahuline ühiskondliku reorganiseerimise või regionaalse majanduse ümberkujundamise projekt, mis kestab 5–10 aastat ja mille osa kahtlemata, ehkki peaminister püüdis seda naeruvääristada, on selge tärmin, millal, mis aastast peale põlevkivi maa alla jääb. Enne seda on praktilisi samme väga raske teha. Ma tänan!

17:46 Aseesimees Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Rohkem sõnavõtusoovi vaba mikrofoni raames ei ole. Head kolleegid! Tänane istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.47.